

Regeringsuppdrag – utreda krav på betyg C i undervisningsämnena som särskild behörighet till ämneslärarutbildningen

Bakgrund

Universitets- och högskolerådet har i regeringsbeslut 2020-04-30 och i regleringsbrevet för 2021 fått i uppdrag att utreda krav på betyg C i undervisningsämnena som särskild behörighet till ämneslärarutbildningen. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 15 februari 2021.

Beslut

Härmed beslutas om redovisning av regeringsuppdraget.

Beslut i detta ärende har fattats av vikarierande generaldirektör Maria Linna Angestav efter föredragning av processledare Kerstin Alverholt i närvaro av avdelningschef Susanne Wadsborn Taube.

Maria Linna Angestav

Kerstin Alverholt

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte signerat.

Sändlista

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Universitetskanslersämbetet

Statens Skolverk

Regeringsuppdrag

Uppdrag att utreda krav på betyg C i
undervisningsämnena som särskild
behörighet till ämneslärarutbildningen

Kontakt

Telefon: 010-470 03 00
E-post: registrator@uhr.se

Postadress

Universitets- och högskolerådet
Box 4030, SE-171 04 Solna

Besöksadress

Solna strandväg 132B
171 54 Solna

www.uhr.se

Organisationsnummer:
202100-6487

Sammanfattning	4
Inledning	5
Uppdraget.....	5
Arbetsmetodik	6
Ämneslärarutbildningarna	6
Beskrivning av utbildningen	6
Undervisningsämne	7
Nuvarande regelverk för behörighet	7
Författningsförändringar	10
Skollagen och förordningar	10
Förändringar i högskoleförordningen	11
Förändrade föreskrifter	12
Lärosätenas tillämpningar	15
Tillämpningsbeslut	16
Folkhögskola	16
Basår	17
Utländska meriter	17
Språktester	19
Effekter på sökande och antagna	19
Metod och avgränsningar	19
Ämneslärarutbildningen HT20	20
Påverkan på antalet behöriga sökande och antagna	20
Påverkan på lärosätena	21
Påverkan på olika åldersgrupper	23
Könsfördelning.....	24
Påverkan på de olika inriktningarna.....	25
Meritvärdena för antagna HT20 och i simulering	28
Meritvärde för behöriga sökande med högskoleprov.....	29
Effekter på studerande	29
Metod och avgränsning	29
Antagna och behöriga sökande	29
Påverkan på antal registrerade och antal avhopp	30
Påverkan på poängproduktionen.....	31
Påverkan på studentpopulationen.....	31
Påverkan på lärarförsörjningen	33
Utgångspunkter för lärarprognosen	33
Tillträdesreglernas påverkan på studieval inom gymnasieskolan	35
Skärpta regler för grundläggande behörighet.....	35
Val av högskoleförberedande respektive yrkesprogram.....	36
Val av utökat program	38
Val av meritkurser.....	38
Konsekvenser	40
Den kommunala vuxenutbildningen	40
Gymnasieskolan.....	40

Lärosäten	41
Sökande	42
Samhällsekonomiska effekter	43
Kortsiktiga effekter	43
Effekter på längre sikt.....	44
Tidpunkt för införande	45

Sammanfattning

Universitets- och högskolerådet (UHR) har fått i uppdrag att utreda krav på betyg C i undervisningsämne som särskild behörighet till ämneslärarutbildningen. I uppdraget har ingått att kartlägga hur sökande och antagna påverkas samt att studera samband mellan betyg i undervisningsämnena och studenters prestationer och avhopp. Vidare ska myndigheten redogöra för hur lärarförsörjningen skulle påverkas på kort och lång sikt. Myndigheten ska även analysera för- och nackdelar med högre behörighetskrav, beskriva konsekvenserna av dessa, samt lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget har genomförts i nära samverkan med Statens skolverk och Universitetskanslersämbetet (UKÄ).

Förslaget att höja de särskilda behörighetskraven till ämneslärarutbildningarna innebär att sökande kommer att behöva förhålla sig till att de särskilda behörighetskraven varierar beroende på till vilken utbildning man söker. Det gör att det läggs ytterligare regler till ett redan mycket komplext regelverk för tillträde till högre studier. UHR ser, förutom en stor utmaning med att informera om och implementera det nya regelverket, även en risk att tröskeln till högre utbildning kommer att upplevas som än högre för vissa målgrupper.

UHR har genomfört en effektstudie med antagningen till höstterminen 2020 som utgångspunkt för att simulera hur sökande och antalet antagna påverkas av de höjda kraven. Utöver det har UHR följt hur de som redan studerar påverkas vad gäller avhoppsfrekvens, avklarade poäng och bakgrund. Studien innefattar sökande med slutbetyg utfärdade fr.o.m. 1997 och sökande med gymnasieexamen utfärdad i enlighet med gymnasieskola 2011. Med utgångspunkt i den senaste lärarprognosen kombinerat med resultatet av hur studenterna påverkas har påverkan på lärarförsörjningen beräknats.

Resultatet visar generellt att:

- antalet behöriga sökande och antagna minskar
- antalet avhopp minskar
- poängproduktionen (antal poäng tagna per år) ökar
- andelen studenter med högutbildade föräldrar ökar
- andelen studenter med utländsk bakgrund minskar
- andelen kvinnor ökar
- den totala bristen på ämneslärare skulle öka

Konsekvenserna av förslaget kommer, åtminstone i det korta perspektivet, leda till mer homogena studentgrupper, ett minskat antal behöriga sökande och antagna, en ökad brist på lärare samt ett ökat tryck på vuxenutbildningen.

Beträffande effekten på lärosätena konstaterar UHR att nästan alla lärosäten får en minskning av antalet studenter, givet samma sökandepopulation som inför höstterminen 2020. Bortfallet av studenter kommer att påverka lärosätenas ekonomi, något som i förlängningen kan komma att påverka kvaliteten på utbildningarna.

Såvitt UHR kan avgöra uppväger inte den ökade genomströmningen studentbortfallet ur ett ekonomiskt perspektiv.

Inledning

Uppdraget

Universitets- och högskolerådet (UHR) fick genom beslut den 30 april 2020 om ändring i regleringsbrevet för budgetåret 2020 i uppdrag att utreda krav på betyg C i undervisningsämnena som särskild behörighet till ämneslärarutbildning.

Regeringen uppdrar åt myndigheten att analysera konsekvenserna av att höja kraven på särskild behörighet till ämneslärarutbildning till betyget C i de ämnen den sökande ska undervisa i. Vidare ingår också att lämna nödvändiga författningsförslag för att en sådan ändring ska kunna genomföras. Även sambanden mellan betyg i undervisningsämnena och studenternas prestationer, avhopp och genomströmning ska undersökas.

Myndigheten ska analysera för- och nackdelar med högre krav för särskild behörighet och beskriva konsekvenserna vad gäller söktryck, vilka som antas, olika grupper av presumtiva sökande, gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen, tex. vad gäller rätten till behörighetsgivande utbildning, tillträdesbestämmelserna för högskolan och samhällsekonomiska effekter.

Myndigheten ska även beskriva eventuella övriga konsekvenser. Myndigheten ska i utförandet av uppdraget utgå från erfarenheterna från sitt tidigare uppdrag att utreda en modell med högre krav för särskild behörighet¹.

Myndigheten ska vidare analysera och redogöra för hur lärarförsörjningen skulle påverkas på kort och på lång sikt av att höja kraven på särskild behörighet till ämneslärarutbildning till betyget C i de ämnen den sökande ska undervisa i. Den beräknade bristen på forskollärare och lärare år 2033 är omkring 45 000. Cirka 16 000 färre ämneslärare beräknas examineras än vad som skulle behövas för att uppnå en balanserad situation. Vad gäller ämneslärare är bristen speciellt stor för inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 samt inom matematik och naturvetenskapliga ämnen.

I uppdraget ingår att redovisa exempel på hur tidigare förändringar av systemet för antagning till högskolan påverkat studieval som görs av elever som söker till och går i gymnasieskolan.

Myndigheten ska lämna nödvändiga författningsförslag för att höja kraven på särskild behörighet till ämneslärarutbildning till betyget C i de ämnen den sökande ska undervisa i. Myndigheten ska också föreslå hur och när en sådan

---

¹ Regeringsuppdrag – utreda en modell med högre krav för särskild behörighet (Dnr 1.1.100919-2018)

ändring skulle kunna genomföras. Myndigheten ska även beskriva de ekonomiska konsekvenserna av förslaget, bl. a. för kommunerna.

Myndigheten ska under arbetet samverka med Statens skolverk och Universitetskanslersämbetet. Myndigheten ska fortlöpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat och redovisa uppdraget till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 15 februari 2021.

Arbetsmetodik

Uppdraget har bedrivits i nära samarbete med Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Statens Skolverk.

UHR har även inhämtat synpunkter från Statskontoret, Lärarutbildningskonventet, Sveriges universitets- och högskoleförbunds (SUHF) nationella bedömargrupp för antagningsfrågor (NBA) och UHR:s tillträdesråd. Lärosätenas studieadministrativa chefer har fått information om uppdraget.

Ämneslärarutbildningarna

Beskrivning av utbildningen

Utbildning som leder till ämneslärarexamen finns med två inriktningar. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 och ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

I inriktningen mot grundskolans årskurs 7-9 studeras två eller tre undervisningsämnen. I inriktningen mot gymnasieskolan studeras två ämnen.

Båda inriktningarna omfattar följande områden: utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng, verksamhetsförlagd utbildning (VFU) om 30 högskolepoäng samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier i undervisningsämnen i den poängomfattning som krävs för den valda inriktningen

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 165 högskolepoäng i två undervisningsämnen eller 195 högskolepoäng i tre undervisningsämnen.²

För ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225 eller 255 högskolepoäng i

---

² Om svenska, samhällskunskap, bild och/eller musik ingår i ämneskombinationer kan andra poänggränser gälla. Högskoleförordningen (1993:100) bilaga 2

två undervisningsämnen. Programomfattningen varierar beroende på kombination av undervisningsämnen³

Ämneslärarutbildning ges på 28 lärosäten. I vissa fall ges utbildningen i samarbete med ett annat lärosäte. Oftast ges då den utbildningsvetenskapliga kärnan, VFU och ett av undervisningsämnen vid lärosätet studenten antagits till, medan ett andra och eventuellt ett tredje ämne läses vid ett annat lärosäte.

Varje lärosäte beslutar själv om utbildningens upplägg. Ett vanligt upplägg är att utbildningen är organiserad så att studenterna börjar med ämnesstudier på respektive ämnesinstitution. Den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda utbildningen utgör separata delar. Vid ett mindre antal lärosäten har man valt att integrera den utbildningsvetenskapliga kärnan med ämnesstudierna.

Ofta läser studenterna vid lärarutbildningen sina ämnesstudier tillsammans med andra studenter som inte studerar på en lärarutbildning.

Undervisningsämne

En ämneslärarexamen kan ge behörighet att undervisa i 28 olika ämnen. Vilka ämnen som ges inom respektive inriktning regleras i bilaga 4 högskoleförordningen (1993:100). Där anges också vilka ämnen som kan kombineras i en ämneslärarexamen.

Flertalet ämnen kan läsas både inom inriktningen mot grundskolans årskurs 7-9 och mot gymnasiet. Dessa ämnen är bild, biologi, engelska, fysik, geografi, historia, idrott och hälsa, kemi, matematik, moderna språk, modersmål, musik, religionskunskap, samhällskunskap, svenska och svenska som andraspråk och teckenspråk.

Två ämnen; hem och konsumentkunskap och slöjd, kan enbart läsas inom inriktningen för grundskolans årskurs 7-9. Åtta ämnen; dans och teater, filosofi, företagsekonomi, grekiska, juridik, latin, naturkunskap och psykologi, kan enbart läsas i inriktningen mot gymnasieskolan.

Nuvarande regelverk för behörighet

Behörighet till ämneslärarutbildning regleras i högskoleförordningen samt i Universitets- och högskolerådets föreskrifter.

För all utbildning gäller också att en högskola, om det finns särskilda skäl, ska besluta om undantag från ett behörighetskrav om en sökande har

---

³ Om svenska, samhällskunskap, bild och/eller musik ingår i ämneskombinationer kan andra poänggränser gälla. Högskoleförordningen (1993:100) bilaga 2

förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren.⁴

I denna del ges en kort sammanfattning av regelverket för särskild behörighet som gäller för ämneslärarutbildning.

Högskoleförordningen

Särskild behörighet till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare regleras i 7 kap. högskoleförordningen (1993:100). Där anges vilka krav särskild behörighet får avse samt vilken instans som har bemyndigande att besluta om respektive krav.

I 8 § högskoleförordningen (HF) anges att de krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenter ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,
2. godkänt resultat på ett konstnärligt prov för en utbildning som leder till en konstnärlig examen,
3. lämplighet enligt vad som anges i 9 b §, och
4. andra villkor enligt vad som anges i 11 § första stycket 2.

Föreskrifter

Universitets- och högskolerådet meddelar, med stöd av 9 § HF, föreskrifter om vilka krav på särskild behörighet enligt 8 § HF första stycket 1 som ska gälla för ett utbildningsprogram som vänder sig till nybörjare och som leder till en yrkesexamen. Med stöd av 10 §, samma förordning, föreskriver UHR om vilka kurser enligt 8 § första stycket som en högskola kan använda som särskild behörighet till annan utbildning. Sedan den 1 januari 2020, kan ett lärosäte för utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som leder till en förskolläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen meddela föreskrifter som innebär att det för särskild behörighet ställs krav på att den sökande är lämplig för utbildningen.⁵

Vidare regleras i 11 § HF att en högskola, om det finns särskilda skäl, får meddela föreskrifter om krav på andra kurser från gymnasieskola – än de som UHR föreskrivit om – eller krav på andra villkor än kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan, om de betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.⁶

---

⁴ Högskoleförordningen (1993:100) Kap 7 3 §

⁵ Högskoleförordningen (1993:100) Kap 7 9 b §

⁶ För utbildning om påbörjas innan juni 2022 gäller äldre regler. Enligt tidigare 11 § beslutar UHR om andra krav efter anhållan från lärosätet.

Universitets- och högskolerådets föreskrifter

UHR föreskriver, i Universitets och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2019:1) om särskild behörighet om vilka särskilda behörighetskrav som gäller för utbildning som leder till ämneslärarexamen.

I föreskrifterna regleras de särskilda behörighetskraven genom att en eller flera kurser från gymnasieskolan anges för varje utbildning. Föreskrifterna har olika avdelningar som är tillämpliga beroende på vilken kurs eller ämnesplan som den sökande har studerat enligt⁷. Behörighetskraven i de olika avdelningarna är utformade för att motsvara varandra, men anges olika beroende på hur gymnasieskolans kurser benämns.

Föreskrifterna innefattar inte behörigheter för andra skolformer, så som folkhögskola, utländsk gymnasieskola eller resultat från test. För dem finns rekommendationer för behörighetsbedömningar som tas fram av SUHFs nationella bedömargrupp för antagning.

För utbildning som påbörjas innan juni 2022 föreskrivs särskild behörighet i form av områdesbehörigheter i Universitets- och högskolerådet föreskrifter (UHRFS 2013:2) om områdesbehörigheter. För utbildning som börjar efter maj 2022 gäller inte områdesbehörigheterna, utan särskild behörighet föreskrivs som enstaka kurser från gymnasieskolan i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2019:1) om särskild behörighet.

Särskild behörighet

Områdesbehörigheter ersatte standardbehörigheter 2010 och togs fram enligt de resonemang och förslag som fanns i utredningen *Tre vägar till den öppna högskolan* (SOU 2004:29). En av utgångspunkterna för utredningen var att områdesbehörigheterna skulle göra behörighetskraven mer överblickbara för potentiella sökande. Dåvarande Högskoleverket fick i uppdrag att föreskriva om dessa.

Utgångspunkten för Högskoleverkets arbete med områdesbehörigheterna var högskoleförordningens bestämmelse om att de krav som ställs på särskild behörighet skall vara helt nödvändiga för att studenterna ska kunna tillgodogöra sig utbildningen samt utformningen av gymnasieskolan.

I arbetet inhämtade Högskoleverket synpunkter från representanter för utbildningar som leder till yrkesexamen om vilka särskilda behörighetskrav som borde ställas till respektive utbildning. Man tog också hänsyn till att det så långt som möjligt skulle vara möjligt att söka högskoleutbildning direkt från gymnasieskolan utan att behöva komplettera kurser för särskild behörighet på vuxenutbildningen.

---

⁷ I Universitets- och högskolerådets föreskrifter 2019:1 om särskild behörighet är avdelningarna uppdelade i Avdelning A, B och C. Avdelning A utgör sökande med Gymnasieexamen. Avdelning B utgör sökanden med slutbetyg under perioden 1997-2013. Avdelning C utgör sökanden med Avgångsbetyg utfärdade innan 1997

2018 fattade regeringen beslut om ändringar i tillträdesbestämmelserna i högskoleförordningen. En av de ändringar som beslutades var att områdesbehörigheterna skulle utgå och ersättas av särskild behörighet. UHR gavs bemyndigande att föreskriva om vilka kurser i gymnasieskola, eller motsvarande, som ska utgöra behörighet för utbildning som leder till en yrkesexamen som anges i bilaga 2 HF.

I Universitets och högskolerådet föreskrifter (UHRFS 2019:1) om särskild behörighet anges i bilaga 1 vilka kurser som utgör den särskilda behörigheten till ett program som leder till en yrkesexamen. I framtagandet av behörigheterna har UHR tagit hänsyn till hur lärosätena använt områdesbehörigheterna. I de fall lärosäten till hög grad valt att sänka eller ge undantag från behörighetskrav, eller på annat sätt indikerat att de kurser (eller nivå på viss kurs) som ingick i en viss områdesbehörighet inte var överensstämmande med de kunskaper som är helt nödvändiga för en viss utbildning, har UHR anpassat kraven.

För ett antal ämneslärarutbildningar har lärosäten anhållit om tillstånd från UHR om att få använda andra krav än de som anges i föreskrifterna. Detta gäller främst ämneslärarutbildning där undervisningsämnen är bild, musik eller dans och teater.

Från utbildning som börjar efter maj 2022 kan lärosäten själva föreskriva om andra krav. UHR ska ges tillfälle att yttra sig över lärosätets förslag.

Författningsförändringar

UHR gör bedömningen att det krävs ändringar i Högskoleförordningen (HF) för att kunna införa ett krav på betyg C i undervisningsämnet som särskild behörighet till ämneslärarutbildningen.

Varken HF eller det bemyndigande UHR har att föreskriva om särskild behörighet till utbildning som leder till en yrkesexamen möjliggör i nuvarande utformning ett högre betygskrav än betyget E (godkänt) som särskild behörighet.

Under arbetet har UHR även identifierat ytterligare författningar som kan komma att behöva ändras som en konsekvens av införandet av krav på betyg C i undervisningsämnen. Vissa av dessa framgår nedan.

Skollagen och förordningar

Skollagen (2010:800), gymnasieförordningen (2010:2039) och förordning om vuxenutbildningen (2011:1108) berörs på olika vis av att betyg C kan komma att krävas i vissa gymnasiekurser. Huruvida det behöver leda till förändringar i författningarna behöver utredas vidare.

I skollagen regleras bland annat en elevs rätt till stöd om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller.⁸ Paragrafen tolkas generellt inom skolområdet som att en elev har rätt till stöd för att uppnå betyg E (godkänt). Om betyg C ska krävas till vissa utbildningar på högskolan, måste man ta ställning till huruvida en elev inom gymnasieskolan ska ha rätt till stöd för att uppnå det högre betygskravet. En sådan tolkning skulle innebära att rätten till stöd för att uppnå betyg C gäller alla elever och ökar avsevärt kraven på gymnasieskolorna.

Prövning i gymnasieskolan regleras i gymnasieförordningen. En elev i gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning vid den egna skolenheten i alla kurser, grundskoleämnen och det gymnasiearbete som ingår i elevens individuella studieplan. Detta gäller dock bara om eleven inte tidigare fått betyg i kursen eller har fått betyg F⁹. Med nuvarande regelverk kan inte en elev som planerar att söka till ämneslärarutbildning och som har fått betyget E eller D i en kurs för ett undervisningsämne genomgå prövning för att höja sitt betyg under gymnasieutbildningens gång. Om betyg C i undervisningsämnena ska krävas som särskild behörighet till ämneslärarutbildningen bör det utredas om elever ska få ökade möjligheter att pröva i vissa ämnen/kurser under sin gymnasieutbildning.

Ett höjt betygskrav kommer innebära att personer som tidigare bedömts behöriga, med ett godkänt betyg i en kurs, i större utsträckning behöver vända sig till vuxenutbildningen för att läsa upp eller göra prövning. Det regelverk som styr behörighet för vuxna att delta i utbildning på gymnasial nivå kan därav komma att behöva ses över.

Förändringar i högskoleförordningen

UHR bedömer att det krävs ändringar i högskoleförordningen (HF) för att kunna införa krav på betyg C i undervisningsämne för särskild behörighet till ämneslärarutbildningen.

UHR anser att möjligheten att införa krav på ett visst betyg i en kurs behöver skrivas in i HF. Vidare behöver det tydliggöras vilken instans som kan föreskriva om vilka kurser inom gymnasieskolan som kan utgöra undervisningsämne.

Vidare anser UHR att det bör införas en ny punkt 4, i 8§ HF, där betyg C i undervisningsämne till utbildning som leder till ämneslärarexamen anges.

Att föra in undervisningsämne som särskild behörighet innebär också att begreppet "undervisningsämne" och vilka kurser som utgör undervisningsämnena behöver definieras. I utredningen *Tillträde för nybörjare – ett öppnare och enklare system för tillträde till högskoleutbildning* (SOU 2017:20) framhålls vikten av att det finns en likriktning i de behörighetskrav

---

⁸ Skollagen (2010:800) Kapitel 3 § 5

⁹ Gymnasieförordningen (2010:2039) Kapitel 8 § 24

som ställs, så att sökanden inte möts av olika krav för samma utbildning beroende på vilket lärosäte som ger utbildningen. Även tidigare tillträdesutredningar har ansett att det är angeläget att säkerställa likriktningen i behörighetskraven för att undvika att sökanden ska mötas av olika krav för samma utbildning vid olika lärosäten¹⁰

Samma strävan efter likriktning bör gälla för de kurser i gymnasieskolan som utgör behörighetsgivande kurser i undervisningsämnet. UHR har idag bemyndigande att föreskriva vilka kurser som ska utgöra särskild behörighet till utbildning som leder till ämneslärarexamen. Det bemyndigandet bör utvidgas till att även omfatta vilka kurser i gymnasieskolan som kan motsvara undervisningsämne.

Förslag till författningstext finns i bilaga 1.

Förändrade föreskrifter

Fattar regeringen beslut om att utöka UHRs bemyndigande till att även gälla vilka kurser i gymnasieskolan som kan motsvara undervisningsämnena för utbildning som leder till ämneslärarexamen krävs ändringar i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2019:1) om särskild behörighet.

Nuvarande föreskrift omfattar särskilda behörighetskrav för utbildning som leder till ämneslärarexamen i de 28 olika undervisningsämnena som anges i Bilaga 4, HF. För varje undervisningsämne anges en eller flera gymnasiekurser som anses ge nödvändiga kunskaper för respektive ämne.¹¹ Av dessa är det enbart 13 där en gymnasiekurs med samma benämning som undervisningsämnet ingår i de särskilda behörighetskraven.

Ett krav på betyg C i undervisningsämnet kräver en översyn av samtliga föreskrivna särskilda behörighetskrav. Det är dock de utbildningar som saknar krav på särskild behörighet i en kurs med samma benämning som undervisningsämnet som kommer att påverkas mest.

Utgångspunkter för förändrade föreskrifter

Krav på särskild behörighet ska vara helt nödvändiga

Högskoleförordningen (HF) är tydlig med att krav som ställs på särskild behörighet ska vara helt nödvändiga för att tillgodogöra sig utbildningen.

I propositionen *Fler vägar till kunskap - en högskola för livslångt lärande* (2017/18:204) anges att "De krav som ställs ska säkerställa att en student kan tillgodogöra sig den specifika utbildningen. Det bör gälla alla krav. Om det är möjligt att ställa krav som inte är helt nödvändiga för att kunna tillgodogöra sig

¹⁰ Tre vägar till den öppna högskolan (SOU 2004:29)

¹¹ För undervisningsämnet teknik finns två olika behörigheter vilket beror på att behörighetskraven är olika för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 och ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

utbildningen, kan det finnas en risk att krav som inte fyller någon funktion för utbildningen ställs upp och därmed innebär onödiga hinder för att kunna antas.”

Syfte med bestämmelsen är att en sökande till en utbildning inte ska avkrävas att uppvisa kunskaper som den får under utbildningen i sig eller kunskaper som inte behövs för att klara utbildningen.

Utformningen av gymnasieskolan

Den nuvarande gymnasieskolan innefattar 18 treåriga nationella program. Programmen har en tydlig uppdelning på högskoleförberedande program (6 stycken) och yrkesprogram (12 stycken). De högskoleförberedande programmen ska förbereda eleverna för högskolestudier och yrkesprogrammen ska förbereda för yrkeslivet. Yrkesprogrammen ger inte automatiskt grundläggande behörighet för högskolestudier. För att uppnå grundläggande behörighet måste elever på yrkesprogram själva välja till behörighetsgivande kurser i svenska och engelska.

Varje program består av olika ämnen och kurser som delas in i gymnasiegemensamma ämnen, programgemensamma ämnen, inriktningar, programfördjupningar och individuellt val.

Gymnasiegemensamma ämnen, kallas ofta också kärnämnen, ingår i alla nationella gymnasieprogram. Dessa är: engelska, historia, idrott och hälsa, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk. Ämnena studeras i olika omfattning beroende på program. Varje program har **programgemensamma ämnen**, ämnen som alla elever på ett specifikt program läser. Utöver det har alla program (utom vård- och omsorgsprogrammet) **inriktningar** - varje inriktning har ämnen som alla elever på den specifika inriktningen läser. Varje program har en del som är **programfördjupning**, valbara kurser som ska ge utrymme för specialisering inom programmets karaktär. Vilka ämnen och kurser som finns att välja på varierar mellan olika skolor.

Valbara kurser finns också inom det **individuella valet**. Även här varierar utbudet av kurser mellan olika skolor. Elever på yrkesprogrammen har inom det individuella valet möjlighet att välja kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet.

Fattas beslut om höjda krav på särskild behörighet i undervisningsämnen för ämneslärarutbildning, kommer ett flertal kurser som idag utgörs av programfördjupning eller individuellt val ingå som särskilt behörighetskrav till utbildningarna. Kurser inom programfördjupning eller individuellt val används också för att välja meritkurser i engelska, moderna språk och matematik som ger en elev möjlighet att höja sitt meritvärde vid ansökan till högskolestudier.

Undervisningsämne

I HF bilaga 4 framgår vilka ämnen som får kombineras i en ämneslärarexamen. För att betyg C i undervisningsämne ska kunna krävas som särskild behörighet vid tillträde till utbildningen måste det definieras vilken, eller vilka, kurser i gymnasieskolan som utgör undervisningsämne.

En enkel tolkning skulle vara att utgå från att undervisningsämne utgörs av de 28 olika ämnen som återfinns i bilaga 4 HF. Således skulle en gymnasiekurs som har samma benämning som ett ämne i bilaga 4 utgöra undervisningsämne i den särskilda behörigheten.

Med en sådan tolkning uppstår dock ett antal problem. Dels finns en risk för att en gymnasiekurs i undervisningsämnet då inte omfattar helt nödvändiga kunskaper för att kunna tillgodogöra sig utbildningen i enlighet med högskoleförordningen¹² och dels saknas gymnasiekurser med en benämning som motsvarar alla de ämnen som anges i bilaga 4 HF. Det skulle därför behöva göras en grundligare utredning för att utröna vilka gymnasiekurser som kan komma att ge behörighet till vissa ämneslärarutbildningar.

I de idag föreskrivna särskilda behörighetskraven **återfinns gymnasiekurser med benämning motsvarande undervisningsämnet** i utbildning som leder till ämneslärarexamen i biologi, historia, fysik, idrott och hälsa, kemi, matematik, moderna språk, modersmål, samhällskunskap, teckenspråk, grekiska, latin och naturkunskap.

För utbildning som leder till ämneslärarexamen i engelska, religionskunskap, svenska och svenska som andraspråk, geografi, filosofi, psykologi, företagsekonomi, juridik, bild, musik, hem- och konsumentkunskap, slöjd, teknik samt dans och teater **saknas gymnasiekurser med benämning motsvarande undervisningsämnet** i de idag föreskrivna särskilda behörighetskraven. Nedan exemplifieras några av dessa.

Geografi

För utbildning som leder till ämneslärarexamen i undervisningsämnet geografi är den föreskrivna särskilda behörigheten matematik 2a/b/c och samhällskunskap 1b/1a1 + 1a2¹³.

I gymnasieskolan finns två kurser i geografi, geografi 1 och 2. Geografi 1 ges som inriktningkurs på två program. En inriktning av Naturvetenskapsprogrammet och en inriktning av Samhällsvetenskapsprogrammet. I övrig ges geografi 1 som programfördjupning på 6 program, varav ett yrkesförberedande. Geografi 2 ges som programfördjupning på tre program. Vilka ämnen och kurser som finns att välja på som programfördjupningskurser skiljer sig mellan olika skolor.

¹² Högskoleförordningen (1993:100) Kap 7 8§

¹³ Universitets- och högskolerådets föreskrifter (2019:1) om särskild behörighet

Vilken kursnivå som ska föreskrivas för det särskilda behörighetskravet behöver utredas vidare.

Juridik, bild, musik, hem- och konsumentkunskap, slöjd, teknik samt dans och teater

För utbildning som leder till ämneslärarexamen i juridik, bild, musik, hem- och konsumentkunskap, slöjd, teknik samt dans och teater finns inte kurser på gymnasiet vars benämning direkt motsvarar undervisningsämnet.

För vissa undervisningsämnen finns dock gymnasiala kurser inom ämnesområdet. För undervisningsämne teknik finns till exempel ett otal olika kurser inom ämnesområdet som ges inom flera olika program. I dessa fall behöver det utredas vidare om det är lämpligt att kräva ett kluster av kurser från gymnasiet för att uppnå vissa särskilda behörighetskrav. I vissa ämnen kommer det troligtvis även behöva tas fram fler olika alternativ av kurser som tillsammans kan anses utgöra undervisningsämnet. Beslutas det om en sådan lösning behöver det utredas vidare om det ska krävas att den sökande har betyg C i samtliga ämnen.

För undervisningsämnena hem- och konsumentkunskap och slöjd finns inget direkt motsvarande i gymnasieskolan. Hem- och konsumentkunskap och slöjd ges enbart inom grundskolans årskurs 7-9. Även här skulle ett kluster av gymnasiekurser vara en lösning. Gymnasiekurser från vissa yrkesprogram kan möjligtvis också vara aktuella som behörighetsgivande kurser.

Inom undervisningsämnena som bild, musik samt dans och teater används idag särskilda prov som särskild behörighet. Det finns också kurser inom de olika ämnesområdena i gymnasieskolan som kan bli aktuella för särskild behörighet. UHR förutsätter att eventuellt införande av betyget C i undervisningsämnet, för de estetiskt inriktade ämneslärutbildningarna även framledes hanteras på liknande sätt som idag.

Lärosätenas tillämpningar

För att arbeta med tillämpning och tolkning av högskoleförordning och föreskrifter har Sveriges Universitets- och Högskoleförbund (SUHF) utsett en arbetsgrupp, nationell bedömargrupp för antagning (NBA). Gruppen består av ledamöter från flertalet högskolor och universitet. UHR har adjungerade ledamöter i gruppen.

NBA:s uppdrag är att utforma rekommendationer för bedömning av behörighet och meritvärdering av svenska och utländska betyg på grund- och avancerad nivå. Eftersom rekommendationerna leder till myndighetsbeslut, ska de uppfylla samma krav på saklighet, opartiskhet, neutralitet och icke-diskriminering etc som myndighetsbeslut och fokusera på grupper snarare än

individer. Alla rekommendationer publiceras i UHR:s bedömningshandbok som är öppen för allmänheten.

Tillämpningsbeslut

Universitets- och högskolerådet föreskrifter (UHRFS 2019:1) om särskild behörighet anger vilka kurser som utgör den särskilda behörigheten till ett program som leder till en yrkesexamen. I UHRFS 2019:1 är det reglerat vilka äldre betyg från den svenska gymnasieskolan som motsvarar gällande gymnasiekurser.

Den sökande som inte uppfyller kraven för behörighet, enligt vad som anges i föreskriften, kan medges undantag (dispens) eller bedömas ha motsvarande kunskaper. Sökande som formellt inte uppfyller kraven för behörighet kan bedömas uppfylla kraven genom reell kompetens. Till vissa utbildningar kan andra krav än vad som generellt anses ge motsvarande kunskaper ge behörighet, s. k. ersättningskrav. Ersättningskrav är ofta beslutade i samråd med Skolverket.

Lärosätena fattar beslut om lokala undantag och dispens från ett eller flera behörighetskrav. De besluten kan i vissa fall basera sig på en prövning av reell kompetens, som sökande själv ansöker om i samband med anmälningstillfället.

De högre krav för särskild behörighet som föreslås för ämneslärarutbildningen behöver vara likvärdiga, oavsett när och var en sökande har fått sitt betyg. Det kommer att ställas höga krav på analys för en likvärdig bedömning av betyg som har sitt ursprung från olika gymnasier reformer, skolformer och länder.

Folkhögskola

En sökande kan uppfylla behörighet för högre studier genom meriter från folkhögskola. Den behörighetsgivande utbildningen från folkhögskolan kallas Allmän kurs och syftar till att ge grundläggande – och i vissa fall – särskild behörighet till högskolestudier.

Efter att eleven avslutar en Allmän kurs, kan eleven få ett studieomdöme som reflekterar elevens studieförmåga under kursens gång, skala 1-4. Eleven får själv välja om hen vill ha ett studieomdöme. Utan studieomdöme går det inte att konkurrera om en plats i den särskilda urvalsgruppen för folkhögskola, BF.

Särskild behörighet från kurser lästa på folkhögskola ger motsvarande kunskaper utan betygsvärde och styrks genom särskilt intyg. Studieomdömet reflekterar inte prestationen i ett enskilt ämne, utan elevens studier som helhet. Att tillämpa ett betygskrav på folkhögskolemeriter för ett enskilt ämne är därför inte möjligt.

UHR har diskuterat möjligheten att kombinera ämneskrav med ett krav på studieomdöme. Det är dock problematiskt att göra bedömningen mot

studieomdömet då det inte är likvärdigt med hur svensk gymnasieutbildning bedöms. Elevens prestation i sin helhet är där inte heller avgörande för den särskilda behörigheten. UHR förespråkar därför inte ett lägsta krav på studieomdöme för sökande med folkhögskolemeriter.

Samtliga kurser som skulle kunna utgöra särskilt behörighetskrav för ett undervisningsämne inom ämneslärarutbildningen går i dagsläget heller inte att läsa på folkhögskola, utan det skulle kräva ytterligare studier.

Fattas beslut att höja behörighetskraven till ämneslärarutbildningen anser UHR att det krävs ytterligare analyser av hur folkhögskolemeriter ska bedömas för att säkerställa likvärdighet i bedömningen av betyg.

Basår

På vissa lärosäten ges så kallade basårsutbildningar. Syftet är att den studerande ska tillgodogöra sig kunskaper i främst naturvetenskapliga ämnen och matematik för att kunna fortsätta högre studier inom det området. Utbildningarna genererar inga högskolepoäng eftersom undervisningen sker på gymnasienivå. Basårsstudier kan vara relevanta vid ansökan till ämneslärarutbildningar i naturvetenskapliga ämnen och matematik.

UHR anser att de sökande som uppnår ett eller flera särskilda behörighetskrav med basårsstudier fortsatt ska uppnå behörighetskraven utan något krav på betyg. Den sökande bör i och med studier vid ett lärosäte redan uppvisat förmåga för vidare studier.

Utländska meriter

NBA utfärdar rekommendationer om bedömning av utländsk förutbildning på gymnasial nivå samt grundläggande behörighet på avancerad nivå. I bedömningshandboken beskrivs grunderna för bedömning av motsvarande kunskaper av särskild behörighet för utländska gymnasiebetyg och riktlinjer för bedömning av behörighet för respektive land. Bedömningen av särskild behörighet baserar sig på jämförelser mellan kursplaner i den svenska gymnasieskolan och aktuellt land. Utredningar och uppdateringar sker i takt med att länders utbildningssystem förändras.

Vid ovan nämnda bedömningar avgörs om ett ämne eller en kurs i den utländska gymnasieutbildningen kan motsvara en svensk gymnasiekurs i samma ämne. I vissa lägen kan flertalet ämnen eller kurser från en utländsk gymnasieutbildning tillsammans motsvara en svensk gymnasiekurs. Det gäller särskilt för bedömningar motsvarande Samhällskunskap 1b och naturvetenskapliga ämnen.

Det är endast kurser som kan komma att krävas för särskild behörighet som bedöms. Att införa behörighetskrav på undervisningsämne i ämnen som inte tidigare ingått som särskilt behörighetskrav medför att utredningar måste

göras för att avgöra vad det nya behörighetskravet ska motsvara i de utländska förutbildningarna. Det finns även en risk för att en motsvarighet till ett visst ämne inte finns i en del länders gymnasieutbildning eller utbildningssystem, exempelvis International Baccalaureate (IB).

Sökande måste ha lägst godkänt betyg i det ämne eller de ämnen som bedöms motsvara den svenska gymnasiekursen. Många länder har inget uttalat lägsta betyg för godkänt, och i de fallen beslutar UHR om ett lägsta godkänt betyg. Beslutet baseras på betygsstatistik från respektive land. För att kunna tillämpa ett högre betygskrav måste det finnas ett ramverk för vilket betyg som motsvarar betyg C för respektive land. UHR anser att det innebär svårigheter och är tidskrävande att ta fram ett sådant ramverk och även att underhålla det över tid.

För vissa länder är det årskursbetygen som är viktiga för att bedöma behörighet och medelvärde, medan det för andra är examensbetyget som är viktigast. Årskursbetyg och examensbetyg kan också vara nödvändiga att bedöma i kombination med varandra.

Länders betygssystem är i ständig förändring, och i vissa länder förekommer betygsinflation. Det finns dessutom ett flertal länder som tillämpar mer än en betygsskala och/eller betygssystem i landet.

Meritvärderingen är reglerad i Universitets- och högskolerådet föreskrifter (UHRFS 2013:1) om grundläggande behörighet och urval, där det också framgår att vissa länder har en på förhand fastställd tabell för omräkning till den svenska betygsskalan. Bland de senare ingår till exempel våra nordiska grannländer och IB, vars avgångselever i många fall söker högre utbildning i Sverige.

För att ta fram en omräkningstabell jämförs statistik över betygsfördelning i det aktuella landet med betygsfördelningen för svensk gymnasieexamen. I de fall det saknas nationell statistik över betygsfördelningen baserar sig statistiken på betyg registrerade i antagningssystemet. Om det finns en betydande skillnad mellan betygsfördelningen för svensk gymnasieexamen och det aktuella landet, kan UHR besluta om en omräkningstabell för det landet. UHR reviderar kontinuerligt omräkningstabellerna och skapar nya omräkningstabeller för länder vid behov.

UHR har diskuterat möjligheten att hantera sökande med utländsk gymnasieutbildning genom att inte kräva lägst betyg C eller motsvarande i det eller de ämnen som krävs för en motsvarandebedömning utan istället kombinera ämneskrav med ett krav på ett lägsta omräknat betygsmedelvärde för att bli behörig. Det blir dock inte likvärdigt gentemot övriga sökande, där medelvärdet på hela gymnasieutbildningen inte är relevant för behörighet. UHR förespråkar därför inte ett lägsta krav på medelvärde för sökande med utländska betyg.

Om beslut fattas att höja behörighetskravet till ämneslärarutbildningen anser UHR att det krävs ytterligare analyser av hur utländska meriter ska bedömas för att säkerställa likvärdighet i bedömning av betyg.

Språktester

NBA har utfärdat rekommendationer om ett antal språktester som kan ge behörighet i engelska, svenska och de vanligaste moderna språken så som spanska, franska och tyska.

Det finns tester i engelska där de skrivande får ett poängresultat efter genomfört prov (IELTS, TOEFL och Pearson). NBA har för dessa tester beslutat om vilken lägsta poäng som krävs på provet för att uppnå särskild behörighet i kurserna engelska 5, engelska 6 och engelska 7.

Övriga tester i engelska, svenska (TISUS) och moderna språk har inga poänggränser – ett godkänt resultat räcker för att uppnå behörighet.

UHR anser inte att det är rimligt att höja poänggränserna för IELTS, TOEFL och Pearson för att motsvara ett högre betygskrav för särskild behörighet. I utredningar av om ytterligare prov ska ge motsvarande kunskaper behöver däremot hänsyn tas till ett högre betygskrav.

Effekter på sökande och antagna

För att analysera effekterna av höjda krav på särskild behörighet till ämneslärarutbildningen avseende antagning har UHR använt urval 1 i antagningen till höstterminen 2020 (HT20) som utgångspunkt (BAS). Urvalet har sedan gjorts om, med höjda behörighetskrav i undervisningsämnen (SIM). Resultaten av dessa körningar har sedan jämförts.

Metod och avgränsningar

Simuleringen har gjorts på sökande med slutbetyg (skala IG–MVG utfärdade 1997-2013) och gymnasieexamen (skala F-A utfärdade från 2014) samt motsvarande betyg från vuxenutbildningen.

I simuleringen har betygskravet i undervisningsämne höjts till C/VG medan övriga särskilda behörighetskrav har kvar betygskrav E/G.

De flesta utbildningar som redan idag har inriktningar med **särskilt behörighetskrav i undervisningsämne** ingår i simuleringen; biologi, historia, fysik, idrott och hälsa, kemi, matematik, moderna språk (tyska, franska, spanska), naturkunskap och samhällskunskap. För undervisningsämnena grekiska, latin och teckenspråk saknas anmälningsalternativ HT20. För modersmål finns få utbildningsalternativ med få sökande, och dessa väljs därför bort i samtliga analyssteg.

De utbildningar som idag **saknar särskilt behörighetskrav** i undervisningsämnet tas inte med i simuleringen med några undantag; svenska, engelska, religion och geografi. För dessa har UHR satt upp särskilda behörighetskrav i svenska 3, engelska 6, religionskunskap 1 och geografi 1.

Utbildningar med öppen ingång där undervisningsämne väljs senare undantas från simulering och analys eftersom behörighetskravet inte kan prövas vid anmälningstillfället. Det finns endast ett sådant utbildningsalternativ till HT20 men ett flertal i tidigare antagningsomgångar.

Ämneslärarutbildningen HT20

Inom ämneslärarutbildningarna förekommer ett mycket stort antal kombinationer av undervisningsämnena. Det finns också utbildningar med allt från ett till tre undervisningsämnena, samt utbildningar med mer öppen inriktning där undervisningsämnena väljs senare under utbildningen.

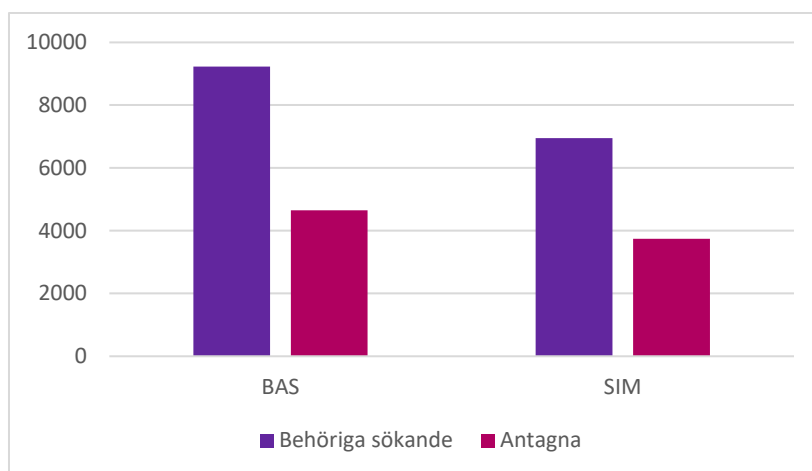
Till HT20 fanns 320 utbildningsalternativ till ämneslärarutbildningen med olika kombinationer av undervisningsämnena. 268 utbildningsalternativ ingick i simuleringen. Av dem var 167 inriktningar där endast det första undervisningsämnet valdes vid anmälningstillfället. För 90 anmälningalternativ valdes två undervisningsämnena vid anmälan och för elva alternativ valdes tre undervisningsämnena.

Påverkan på antalet behöriga sökande och antagna

Vid första urvalet HT20 var totalt 9 225 sökande behöriga till de 268 ämneslärarutbildningar som ingår i simuleringen. Till dessa utbildningar antogs 4 647 sökande.

När behörighetskraven höjs till C i undervisningsämnet/-ämnena visar simuleringen att antalet behöriga sökande minskar med 25 procent till 6 944 och att antalet antagna minskar med drygt 19 procent till 3 739.

Figur 1: Antalet behöriga sökande till ämnesläraruutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20

Att antalet behöriga sökande relativt sett minskar mer än antalet antagna innebär att en större andel av de sökande antas i simuleringen (SIM) än i basen (BAS), 54 procent jämfört med 50 procent. Det är alltså färre som är behöriga efter att kraven höjs, men en större andel av dem som antas. Att färre antas beror på att det inte finns tillräckligt många behöriga sökande till alla utbildningar. Antalet tomma utbildningsplatser ökar när behörighetskraven höjs.

Påverkan på lärosätena

Av de lärosäten som gav ämnesläraruutbildning HT20 hade 21 lärosäten ett utbud med sådana inriktningar att de uppfyllde kriterierna för att delta i simuleringen.

Vid ordinarie urval 1 (BAS) antogs samtliga behöriga sökande till 120 av de 268 utbildningsalternativ som ingick i simuleringen, dvs. utbildningarna saknade reservplacerade sökande. I simuleringen, där antalet behöriga sökande blev färre, antogs samtliga sökanden till ytterligare 57 utbildningsalternativ. I simuleringen fanns därmed totalt 177 utbildningar som saknade reserver eftersom alla behöriga sökande antagits.

Resultatet innebär att 66 procent av ämnesläraruutbildningarna, med samma bestånd av sökande som inför HT20, inte hade kunnat fylla sina utbildningsplatser.

Analysen av hur olika lärosäten påverkas visar att det är skillnad i hur antalet antagna förändras. För ett lärosäte är resultatet oförändrat och tre lärosäten får mindre än nio procent färre antagna, för nästan hälften av lärosätena (tio) är motsvarande siffra mellan 12 och 25 procent. För resterande lärosäten, som

får den största förändringen i minskat antal antagna, har tre en skillnad på mellan 33 och drygt 40 procent. För de fyra lärosäten som får störst negativ förändring av antalet antagna minskar andelen antagna med mellan 51 och 68 procent i simuleringen.

Tabell 1: Förändringen i antal antagna per lärosäten vid ordinarie urval 1 och i simuleringen.

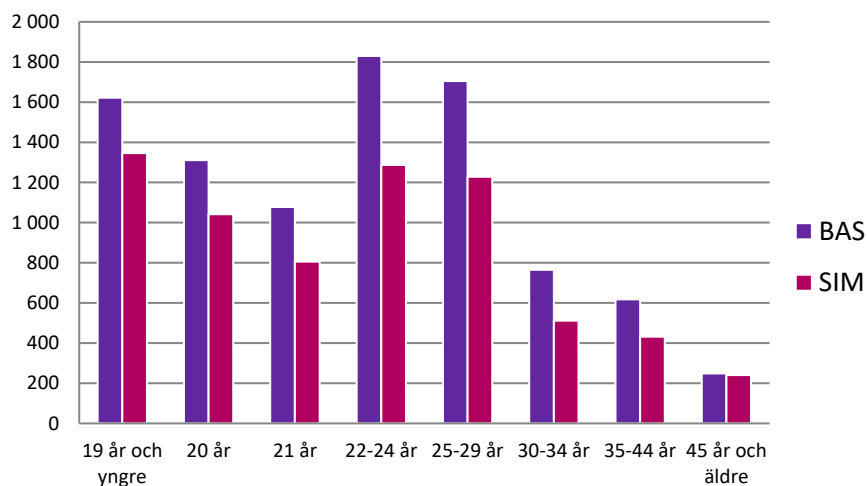
Lärosäte	Antal antagna i ordinarie urval 1	Antal antagna i simulering	Andel antagna i simulering jämfört med ordinarie urval 1	Förändring
Göteborgs universitet	427	418	97,9%	-2,1%
Högskolan i Borås	50	16	32,0%	-68,0%
Högskolan Dalarna	242	222	91,7%	-8,3%
Högskolan i Halmstad	75	29	38,7%	-61,3%
Högskolan i Gävle	142	124	87,3%	-12,7%
Jönköping university	97	80	82,5%	-17,5%
Högskolan Kristianstad	71	31	43,7%	-56,3%
Högskolan Väst	170	104	61,2%	-38,8%
Karlstads universitet	562	451	80,2%	-19,8%
Linköpings universitet	410	333	81,2%	-18,8%
Linnéuniversitetet	258	203	78,7%	-21,3%
Luleå tekniska universitet	60	45	75,0%	-25,0%
Lunds universitet	169	145	85,8%	-14,2%
Malmö universitet	520	437	84,0%	-16,0%
Mälardalens högskola	92	45	48,9%	-51,1%
Mittuniversitetet	68	45	66,2%	-33,8%
Örebro universitet	212	126	59,4%	-40,6%
Södertörns högskola	106	106	100,0%	0,0%
Stockholms universitet	370	340	91,9%	-8,1%
Umeå universitet	288	230	79,9%	-20,1%
Uppsala universitet	258	209	81,0%	-19,0%

Påverkan på olika åldersgrupper

Behöriga sökande

Med höjda behörighetskrav minskar antalet behöriga sökande totalt sett med 25 procent och i olika åldersgrupper med mellan 3 och 33 procent (figur 2).

Figur 2: Antalet behöriga sökande till ämneslärarutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20, fördelade efter ålder.

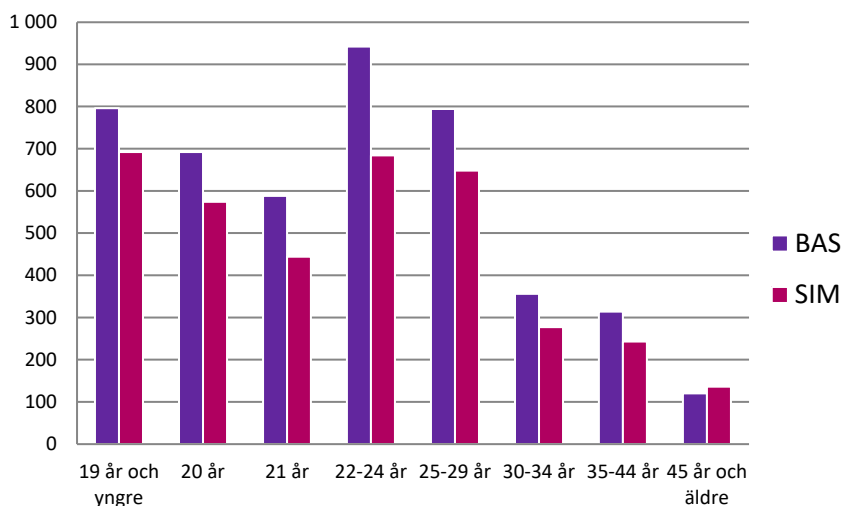
Minskningen är minst i åldersgruppen 45 år och äldre, minus tre procent. I övriga åldersgrupper är minskningen av antalet behöriga sökande större, mellan 17 och 33 procent. Störst är minskningen i åldersgruppen 30–34 år medan den bland yngre sökande (till och med 21 år) är minus 20 procent.

Antagna

Antalet antagna har totalt sett minskat med 19 procent och i olika åldersgrupper med mellan 13 och 27 procent. Undantaget är åldersgruppen 45 år och äldre som har 13 procent fler antagna efter att behörighetskraven höjts (figur 3).

Figur 3: Antalet antagna till ämneslärarutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20, fördelade efter ålder.

Ökningen i åldersgruppen 45 år och äldre beror sannolikt på att den åldersgruppen vanligen har betyg som inte omfattas av höjda behörighetskrav i simuleringen. De klarar sig därför bättre i konkurrensen när vissa yngre sökande, som har högre meritvärden än de äldre, inte längre konkurrerar om platser eftersom de inte är behöriga när behörighetskraven höjts.

I övriga åldersgrupper är det färre antagna efter att kraven höjts, mellan 13 och 27 procent färre. Störst är minskningen i åldersgruppen 22–24 år medan den bland yngre sökande (upp till och med 21 år) minskar med 18 procent.

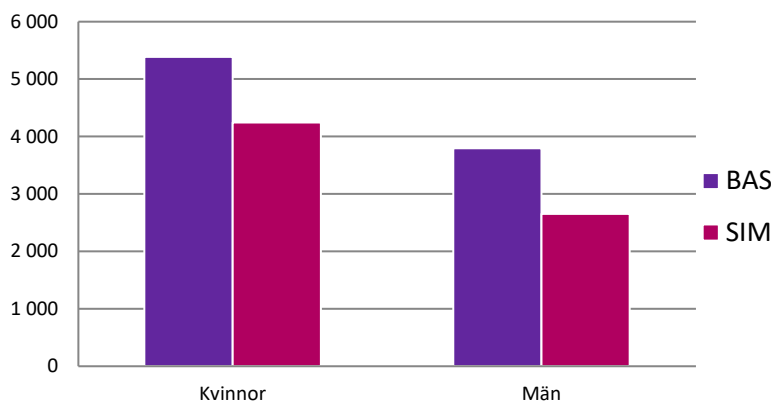
Sammantaget minskar både antalet behöriga sökande och antalet antagna när behörighetskraven höjs, med 25 respektive 19 procent.

Könsfördelning

Behöriga sökande

Av de behöriga sökande till ämneslärarutbildningarna HT20 var 59 procent kvinnor och 41 procent män (BAS). Efter att behörighetskraven höjts (SIM) är antalet behöriga sökande lägre oavsett kön. Relativt sett har antalet behöriga män minskat mest. De var 30 procent färre efter att kraven höjts, medan kvinnorna var 21 procent färre. Könsfördelningen försköts också mot kvinnor som i simuleringen utgjorde 62 procent av de behöriga sökande, medan männen utgjorde 38 procent (figur 3).

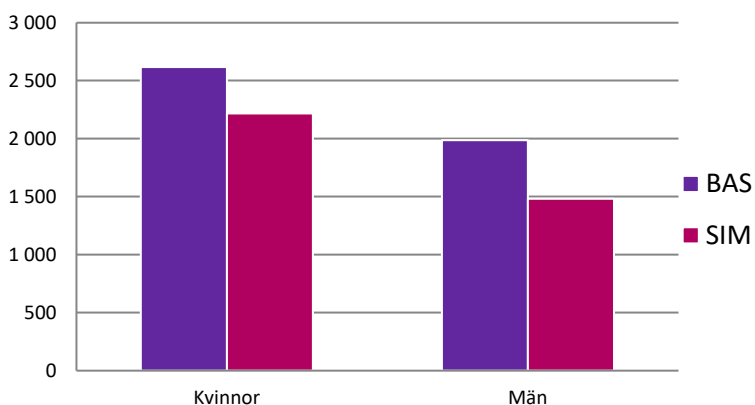
Figur 4: Antalet behöriga sökande till ämneslärutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT 20, fördelade efter kön.

Antagna

Även antalet antagna blev lägre för både kvinnor och män efter att kraven höjts, antalet antagna minskade med 15 respektive 25 procent. Eftersom männen hade en större relativ minskning än kvinnorna ökade andelen kvinnor ytterligare bland de antagna, från 57 procent i BAS till 60 procent i SIM, medan den minskade för männen från 43 till 40 procent (figur 4).

Figur 5 Antalet antagna till ämneslärutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20, fördelade efter kön.

Påverkan på de olika inriktningarna

Det finns många lärosäten som ger ämneslärutbildningar, med ett stort antal enskilda undervisningsämnen och kombinationer av dem. I datamaterialet om sökande och antagna finns 263 varianter av lärosäte och undervisningsämne. Dessa har grupperats till 90 undervisningsämnen, som sedan inordnats i 16 huvudområden efter huvudsakligen förstnämnda undervisningsämne. Vilka undervisningsämnen som ingår i respektive huvudområde redovisas i bilaga 2.

Redovisningen nedan är per huvudområde.

Behöriga sökande

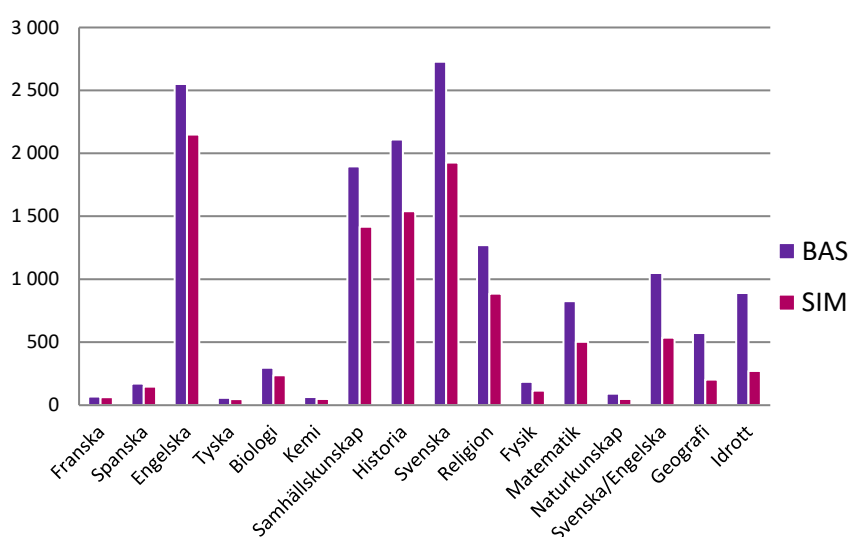
Eftersom en sökande kan söka till flera utbildningar med olika huvudområden kan den sökande räknas flera gånger när antalet behöriga sökande per huvudområde summeras. Däremot är de behöriga sökande räknade endast en gång inom ett huvudområde.

Antalet behöriga sökande minskar till samtliga huvudområden när behörighetskraven höjs (figur 5). Procentuellt sett är minskningarna lägst för moderna språk och engelska. Till utbildningar i dessa undervisningsämnen minskar antalet behöriga sökande med 9–19 procent. Därefter följer biologi, kemi, samhällskunskap, historia, svenska och religion med nedgångar mellan 20 och 30 procent. Sedan följer fysik, matematik, naturkunskap och svenska/engelska med mellan 38 och 49 procent färre behöriga sökande.

De huvudområden som har störst minskningar är geografi och idrott, med 65 respektive 70 procent färre behöriga sökande. Eftersom geografi i dagsläget inte är ett behörighetsämne medför höjningen till C att många blir obehöriga för att de helt saknar kursen/ämnet geografi.

När det gäller den stora nedgången av antalet behöriga sökande i idrott är en bidragande orsak att i princip samtliga lärosäten har ett undantag från detta behörighetskrav. Det innebär att det i dagsläget räcker med kursen idrott och hälsa 1 för att vara behörig. Sökande kan därmed bli obehöriga antingen för att de saknar idrott och hälsa 2 eller har för lågt betyg.

Figur 6: Antalet behöriga sökande till ämneslärarutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20, fördelade efter huvudområde för undervisningsämnet.

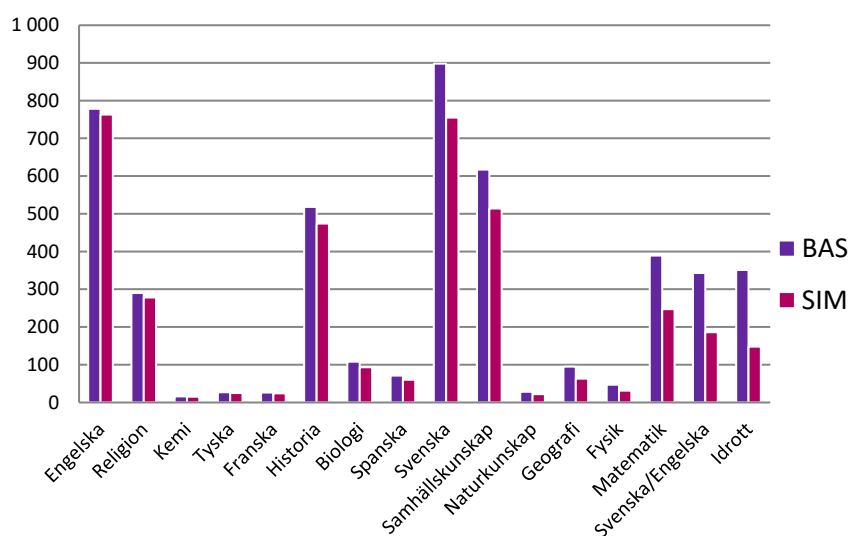
Redovisas efter procentuell minskning av antalet behöriga sökande, från minst för franska till störst för idrott.

Antagna

Antalet antagna minskar till utbildningar med undervisningsämne i alla huvudområden när behörighetskraven höjs (figur 6). Procentuellt sett är minskningarna minst för engelska, religion, kemi, tyska, franska och historia. Till utbildningar i dessa undervisningsämnen minskar antalet antagna med 2–8 procent. Därefter följer biologi, spanska, svenska, samhällskunskap och naturkunskap med nedgångar på mellan 14 och 21 procent. Sen kommer geografi, fysik, matematik och svenska/engelska med mellan 34 och 46 procent färre antagna.

Det huvudområde som har störst minskning är idrott med 58 procent färre antagna. Det beror, som nämnts på, på att i princip alla lärosäten har ett undantag som innebär att det räcker med kursen idrott och hälsa 1 för att vara behörig. Eftersom många sökande saknar idrott och hälsa 2 slår höjningen till betygskrav C i idrott och hälsa 2 hårt. Många blir då obehöriga och antas följaktligen inte.

Figur 7: Antalet antagna till ämneslärarutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20, fördelade efter huvudområde för undervisningsämnet.

Redovisas efter procentuell minskning av antalet antagna, från minst för engelska till störst för idrott.

Meritvärdena för antagna HT20 och i simulering

Nedan redovisas (tabell 2) meritvärdet för den sist antagne i urvalsgrupperna BI (sökande med betyg från gymnasiet utan kompletteringar), BII (sökande som kompletterat i vuxenutbildningen) och HP (sökande med högskoleprovsresultat) vid första urvalet till HT20 (BAS) och efter att behörighetskravet höjts (SIM).

Samtliga sökande som är antagna uppfyller de särskilda behörighetskraven. I BAS är det nuvarande behörighetskrav och i simuleringen har UHR lagt in betyg C/VG som behörighetskrav i undervisningsämne.

Tabell 2: Meritvärdet för den sist antagne i urvalsgrupperna BI, BII och HP till ämneslärarutbildningar med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM) vid första urvalet HT20, fördelade efter huvudområde för undervisningsämnet.

Huvudområde	Urvalsgrupp					
	BI		BII		HP	
	BAS	SIM	BAS	SIM	BAS	SIM
Biologi	12,91	14,65	10,83	13,94	0,25	0,35
Engelska	10,45	10,45	11,18	11,3	0,1	0,2
Franska	15,99	16,58	13,7	13,7	0,45	0,45
Fysik	11,94	13,2	15,05	15,05	0,6	1,05
Geografi	10,6	11,98	13,28	13,27	0,05	0,5
Historia	11,1	11,35	11,56	10,31	0,05	0,05
Idrott	10,68	11,35	10	11,88	0,15	0,1
Kemi	14,36	14,36	11,1	12,43	0,45	0,45
Matematik	11,44	11,68	11,2	12,71	0,4	0,4
Naturkunskap	14,3	15,17	11,34	11,34	0,15	0,15
Religion	12	10,31	10,17	11,41	0,05	0,05
Samhällskunskap	11,3	12,96	9,74	10,64	0,05	0,15
Spanska	12,97	13,66	12,12	12,12	0,15	0,2
Svenska	10,21	10,6	9,97	10,24	0,1	0,1
Svenska/Engelska	9,53	12,23	9,32	11,49	0,05	0,05
Tyska	12,09	11,76	13,52	13,52	0,25	1,05

Meritvärdet för den sist antagne är i BI detsamma eller högre i SIM än i BAS för alla huvudområden utom religion och tyska, vilket tyder på att det blir svårare att antas när behörighetskraven höjs. Detsamma gäller meritvärdet i BII som är detsamma eller högre i SIM än i BAS för alla huvudområden utom geografi och historia. För urvalsgrupp HP höjs meritvärdet för samtliga huvudområden utom idrott.

Meritvärde för behöriga sökande med högskoleprov

Nedan redovisas (tabell 3) meritvärdet (Jtal) för sökande med högskoleprovsresultat i urvalsgruppen BI vid första urvalet till HT20 (BAS) och efter att behörighetskravet höjts (SIM).

Tabell 3: Meritvärdet för behöriga sökande i urvalsgrupp BI för sökande med högskoleprovsresultat till ämneslärarutbildningen HT20 med nuvarande behörighetskrav (BAS) jämfört med höjda behörighetskrav (SIM)

HP-resultat	0.00 - 0.50		0.51 - 1.00		1.01 - 1.50		1.51 - 2.00		Saknar HP	
	BAS	SIM	BAS	SIM	BAS	SIM	BAS	SIM	BAS	SIM
Jtal > 19	35	33	274	262	279	268	56	52	883	846
Jtal mellan 17 och 19	134	117	411	362	203	175	12	12	1019	924
Jtal mellan 14 och 16.99	309	221	535	386	155	112	6	4	1531	1146
Jtal mellan 11 och 13.99	202	86	184	81	26	8	0	0	712	378
Jtal mindre än 11	16	1	9	0	0	0	0	0	43	7

Effekter på studerande

Metod och avgränsning

I syfte att kartlägga effekterna av de höjda kraven på särskild behörighet avseende avhopp, prestationer och studentgruppernas sammansättning har UHR i sin utredning följt studenter som redan studerar, och som inte skulle uppfylla, respektive skulle uppfylla, de höjda behörighetskraven. Därefter har skillnader mellan de som inte uppfyller och de som uppfyller kraven studerats vad gäller avhoppsfrekvens, prestation (avklarade poäng), kön, utbildningsbakgrund samt svensk eller utländsk bakgrund.

Den här effektstudien bygger på ett särskilt datauttag från Statistiska centralbyrån (SCB) med underlag från antagna i urval 1 från höstterminen 2016 (HT16) till och med höstterminen 2019 (HT19). Utifrån underlaget har SCB tagit fram uppgifter på antalet studenter som faktiskt registrerade sig under dessa terminer (samtliga) och hur många av dessa som skulle uppfylla de höjda behörighetskraven och därmed skulle ha kunnat registrera sig (höjd behörighet).

Antagna och behöriga sökande

I effektstudien har UHR inte genomfört någon regelrätt simulering för att jämföra ordinarie urvalsresultat med vad resultatet skulle bli med höjda behörighetskrav. UHR har istället utgått från resultatet av simuleringen från HT20 och utifrån den dragit vissa slutsatser.

Totalt var det 33 126 behöriga sökande till aktuella ämneslärutbildningar varav 15 807 blev antagna i urval 1 från HT2016 till och med HT2019. Antalet kvarvarande reserver var sammanlagt 7 863 efter de ordinarie urvalen.

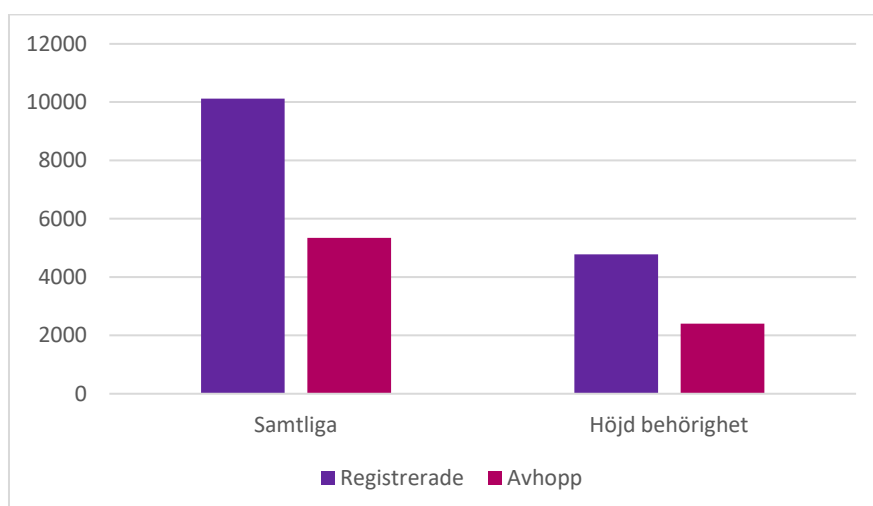
När behörighetskraven höjdes visade simuleringen för HT20 att antalet behöriga sökande minskade med 25 procent och att antalet antagna minskade med 19 procent. Baserat på antagandet att antalet behöriga sökande och antagna skulle minska i samma omfattning under tidsperioden minskar antalet behöriga med nästan 25 000 personer och antalet antagna med 13 000 personer.

Påverkan på antal registrerade och antal avhopp

Till de utbildningar som ingått i UHRs simulering registrerade sig totalt 10 119 studenter på ämneslärutbildningen mellan HT16 och HT19. Av dem uppfyllde 4 778 studenter de höjda simulerade behörighetskraven och kvarstår som registrerade. De höjda behörighetskraven får stor påverkan på antalet registrerade studenter som minskar med 5 341 studenter, vilket är drygt hälften (53 procent).

Den andel som väljer att avsluta sin utbildning i förtid (hoppar av utbildningen) är lägre bland de som uppfyller de höjda behörighetskraven (höjd behörighet) än bland de som uppfyller dagens behörighetskrav (samtliga). Bland dagens registrerade studenter är antalet avhopp 5 342 (53 procent) mot 2 401 (50 procent) för de som uppfyller de högre kraven. Skillnaden i andelen avhopp är dock inte så stor, omkring 3 procentenheter

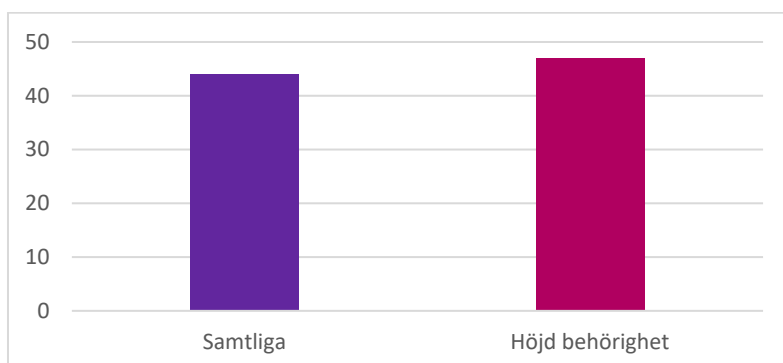
Figur 8: Antalet registrerade studenter och antal avhopp (studenter ej registrerade på termin 3 eller 4) till ämneslärutbildningar med nuvarande behörighetskrav (samtliga) jämfört med höjda behörighetskrav (höjd behörighet) från HT16 till HT19

Påverkan på poängproduktionen

Poängproduktionen, medeltalet tagna högskolepoäng för studenterna under det första året, är något högre för dem som uppfyller de höjda behörighetskraven. De ökar från 44 till 47 högskolepoäng. I underlaget ingår även de studenter som inte tagit några poäng alls vilket är 1 262 stycken.

Figur 9: Medeltal tagna högskolepoäng för studenter under första året på ämneslärarutbildningar med nuvarande behörighetskrav (samtliga) jämfört med höjda behörighetskrav (höjd behörighet) från HT16 till HT19

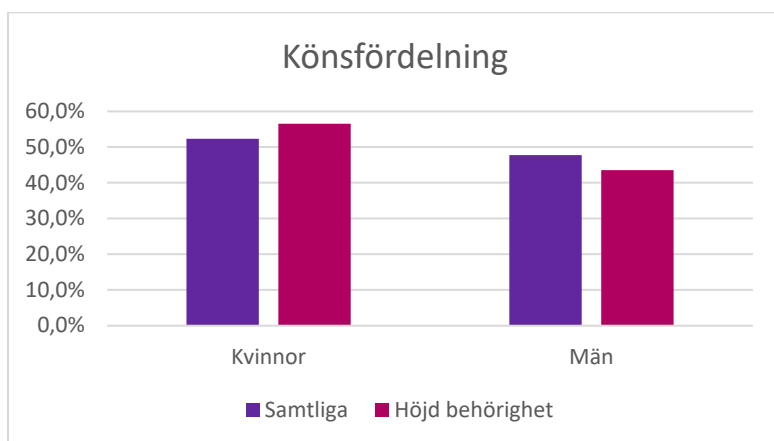
Påverkan på studentpopulationen

När det gäller studenternas bakgrund och könsfördelning så påverkas dessa av de höjda behörighetskraven.

Könsfördelning

Även könsfördelningen bland de registrerade studenterna påverkas, av samtliga registrerade studenter var 5 291 kvinnor och med de högre behörighetskraven var antalet kvinnor 2 699. Fördelningen kvinnor/män förändras från 52/48 till 56/44.

Figur 10: Könsfördelningen på ämneslärarutbildningarna med nuvarande behörighetskrav (samtliga) jämfört med höjda behörighetskrav (höjd behörighet) från HT16 till HT19

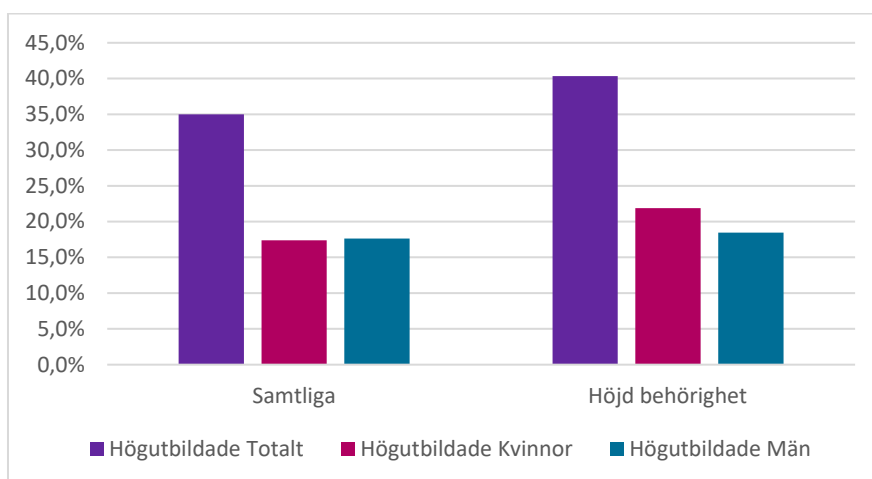

Studenter med högutbildade föräldrar

Andelen studenter med högutbildade föräldrar är högre i gruppen som uppfyller de höjda behörighetskraven än bland de som uppfyller dagens behörighetskrav. Av det totala antalet registrerade med nuvarande behörighetskrav har 35 procent av studenterna högutbildade föräldrar jämfört med 40 procent när behörighetskraven höjs. Könsfördelningen bland studenter med högutbildade föräldrar är i princip densamma med dagens behörighetskrav. När behörighetskraven höjs minskar andelen män med högutbildade föräldrar mer än andelen kvinnor med högutbildade föräldrar.

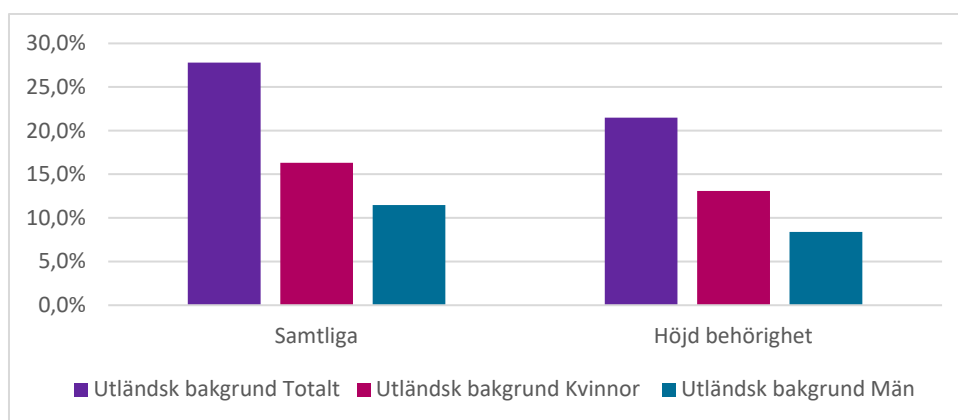
Figur 11: Andelen studenter med högutbildade föräldrar till ämneslärutbildningar samt fördelningen kvinnor/män med nuvarande behörighetskrav (samtliga) jämfört med höjda behörighetskrav (höjd behörighet) från HT16 till HT19

Studenter med utländsk bakgrund

Andelen studenter med utländsk bakgrund (antingen födda utrikes eller födda i Sverige av två utrikes födda föräldrar) är lägre vid höjda behörighetskrav än bland dagens studenter (samtliga). Av det totala antalet registrerade studenter sjunker andelen med utländsk bakgrund från 28 procent till 22 procent. Könsfördelningen förändras något genom att antalet män minskar mer än antalet kvinnor i gruppen med utländsk bakgrund.

Figur 12: Andelen studenter med utländsk bakgrund på ämneslärarutbildningen med nuvarande behörighetskrav (samtliga) jämfört med höjda behörighetskrav (höjd behörighet) från HT16 till HT19

Påverkan på lärarförsörjningen

Då UHR saknar uppdrag och kompetens för att beräkna prognoser för lärarförsörjningen kommer nedanstående uppgifter från Skolverket.

Nedan följer en skattning, med utgångspunkt i den senaste lärarprognosen från 2019, av de möjliga effekterna på lärarförsörjningen med hjälp av den simulering som genomförts. Detta räkneexempel är en kontrafaktisk beräkning som jämför beräkningarna från lärarprognosen med det simulerade utfallet om det funnits ett betygskrav C som särskild behörighet för antagning till ämneslärarutbildningen, *inför och under hela prognosperioden*¹⁴.

Utgångspunkter för lärarprognosen

- Lärarprognosen beräknar ett examinationsbehov av lärare och en beräknad examination för perioden 2019–2033. Den beräknade examinationen i prognosen bygger på antaganden om vissa nivåer av *nybörjare* till olika lärarutbildningar samt *examensfrekvenser*.¹⁵
- I lärarprognosen utgår beräkningarna från att antalet nybörjare på de olika programmen och inriktningarna inom lärarutbildningen ligger kvar på samma nivå som läsåret 2017/18 (det senaste läsår det fanns statistik för när prognosberäkningarna gjordes) under hela prognosperioden.¹⁶ För ämneslärarexamen med inriktning mot årskurs 7–9 beräknas antalet nybörjare per läsår till 900 och för inriktning mot gymnasieskolan till 3 730.

¹⁴ Eftersom examinationen är satt till ett fast antal per år skulle det vara möjligt att bestämma sig för att utgå från en tänkt tidpunkt för införande när antalet nybörjare minskar och sedan för hur många år därefter detta då ger en lägre examination. Det rör sig då rimligen om ett fåtal år (5–6 år om man tänker ett införande 2023) som dessa skillnader skulle uppstå och skulle därmed rimligen inte ses som *långsiktiga* effekter.

¹⁵ Se modellen i Skolverket (2019). *Lärarprognos 2019*, s. 190.

¹⁶ *Ibid*, s. 209

Totalt antas alltså årligen 4 630 nybörjare på en ämneslärarutbildning under perioden.¹⁷

- Examensfrekvenserna beräknas för kvinnor och män separat och baseras enkelt uttryckt på antalet examinerade under senare år. Examensfrekvenserna antas uppgå till 58 procent för kvinnor och 46 procent för män.¹⁸
- Det totala *examinationsbehovet* under perioden 2019–2033 beräknas för åk 7–9 till 30 900 och gymnasieskolan till 21 700, den beräknade examinationen till 7 100 respektive 29 200. Samlat ger det en brist på drygt 16 000 ämneslärare fram till år 2033.

De värden som tagits fram genom simuleringen för HT16-HT19 innebär att antalet *registrerade*¹⁹ studenter skulle minska med 53 procent²⁰ och *avhopp* generellt minska med 3 procentenheter²¹. Allt annat lika medför det följande:

- Antalet *nybörjare* (registrerade) på ämneslärarutbildningen skulle minska till cirka 2 175 ($4\,630 \cdot 0,47$) per år under prognosperioden 2019–2033.
- Med en ökad genomströmning om 3 procentenheter²² skulle genomströmningen bli 61 respektive 49 procent för kvinnor och män. Utifrån simuleringen skulle könsammansättningen på ämneslärarutbildningen förändras något, med en ökad andel kvinnor från 52 till 56 procent. Den årliga examinationen skulle utifrån denna andel kvinnor uppgå till:

	Nybörjare	Examinerade
Kvinnor	1 218	743
Män	957	469
<i>Totalt</i>	2 175	1 212

- Det innebär alltså en totalt examination på cirka 1 200 per år och totalt för perioden till cirka 18 200. Examinationen skulle alltså vara cirka 18 100 personer lägre under perioden, en minskning med cirka 50 procent. Den beräknade totala bristen på ämneslärare skulle därmed i slutet på prognosperioden uppgå till cirka 34 400 ämneslärare, en mer än dubblad beräknad brist år 2033 (se översikt nedan).²³

¹⁷ Ibid, tabell 19, s. 210

¹⁸ Ibid, tabell 19, s. 210

¹⁹ Här antas detta motsvara antalet *nybörjare* i prognosen.

²⁰ Det totala antalet registrerade stundeter minus de som fortfarande är registrerade efter höjningen av behörighetskraven $(10\,119 - 4\,778) / 10\,119 = 52,8\%$

²¹ Avhopp nu: $5\,342 / 10\,119 = 52,8\%$ och avhopp höjda betygskrav: $2\,401 / 4\,778 = 50,3\%$

²² Det som avses i simuleringen är tidiga avhopp (ej registrerade på termin tre eller fyra), detta motsvarar inte rakt av examensfrekvens men skulle ändå väl vara bästa möjliga skattning av effekten på examensfrekvensen.

²³ Detta avser en skattning för om det särskilda kravet om vissa ämnesbetyg för behörighet gällt inför och under hela prognosperioden istället för nuvarande förhållanden.

	<i>Läraprognos</i>	<i>Betyg C</i>	<i>Diff.</i>	<i>Diff. %</i>
Nyborjare (åriligen)	4 630	2 175	-2 455	~-53
Examination (åriligen)	2 420	1 212	-1 208	~-50
Total examination	36 300	18 180	-18 120	~-50
Examinationsbehov	52 600	52 600	-	-
Beräknad brist	16 300	34 420	+18 120	~+110

Tillträdesreglernas påverkan på studieval inom gymnasieskolan

UHR har undersökt hur tillträdesregler för antagning till högskolan kan påverka studievalen för elever som söker till och går i gymnasieskolan. Utgångspunkten har varit aktuella tillträdesregler som är relevanta för dagens gymnasieskola, varför studien och exemplen begränsats till de tillträdesregler som trädde i kraft vid anmälan till höstterminen 2010.

Tillträdesreglerna inför hösten 2010 innebar i korthet

- Nytt regelverk för grundläggande behörighet införs
  - o krav på svenska (kurserna A+B), engelska (kurs A) och matematik (kurs A) samt ett
  - o krav på fullständigt program från gymnasium eller vuxenutbildning
- Nya urvalsgrupper för betyg införs
  - o BI – för sökande med betyg direkt från gymnasiet (direktgrupp)
  - o BII – för sökande som kompletterat med behörighetsgivande kurser eller ämnen för att höja sitt meritvärde (kompletteringsgrupp)
- Meritpoäng för svenska, engelska och moderna språk införs vid anmälan till högskolan
- Områdesbehörigheter införs och består av
  - o Särskilda behörighetskrav
  - o Meritkurser som kan ge extrapoäng vid anmälan till högskolan

Skärpta regler för grundläggande behörighet

Från och med läsåret 2009/10 ändrades behörighetsreglerna till universitet och högskola. Tidigare krävdes för grundläggande behörighet att eleven i sitt slutbetyg hade lägst betyget godkänt på kurser som omfattar minst 90 procent

av de gymnasiepoäng som krävs för fullständigt program, det vill säga 2 250 poäng. Från och med 2010 krävs också att eleven har betyget godkänt i kurserna matematik A, engelska A och svenska A och B, alternativt svenska om andraspråk A och B. Dessutom måste eleven ha läst ett fullständigt program, det vill säga minst 2 500 poäng. Det betyder att elever som läser reducerat program inte längre kan få grundläggande behörighet.

Andelen elever med grundläggande behörighet till universitet och högskola har minskat över tid. Mellan åren 2003 och 2009 var andelen elever som hade slutfört gymnasieskolan med grundläggande behörighet omkring 90 procent. När de nya behörighetsreglerna infördes år 2010, minskade andelen behöriga elever till omkring 87 procent. År 2014, när första kullen elever gick ut den reformerade gymnasieskolan, minskade andelen elever som hade slutfört gymnasieskolan med grundläggande behörighet till 70 procent. En stor del av dessa minskningar kan relateras till förändringar i behörighetsregler och reformeringar av gymnasieskolan.

Val av högskoleförberedande respektive yrkesprogram

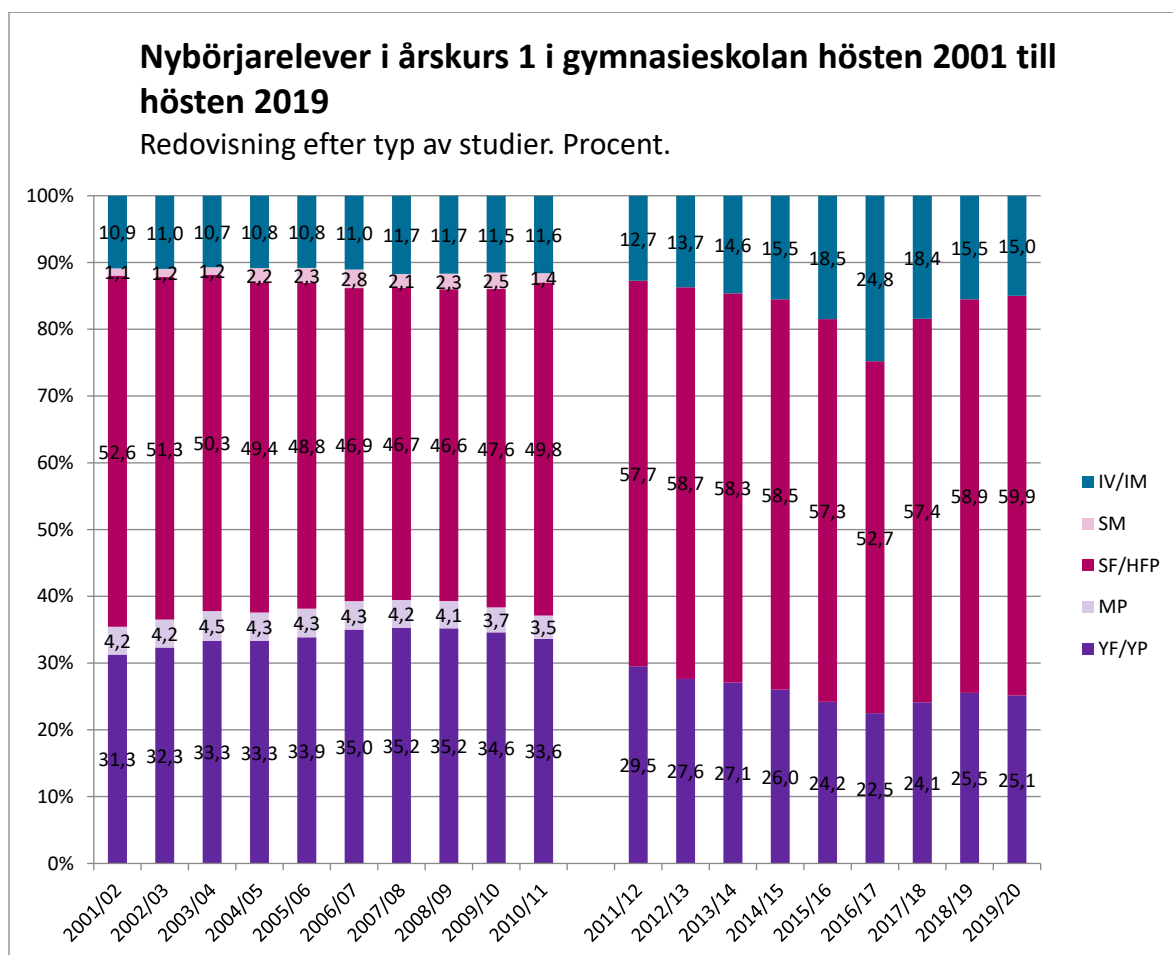
Hösten 2011 infördes gymnasiereformen Gy 2011 i gymnasieskolan. Syftet med reformen var bland annat att i högre grad än tidigare förbereda elever för arbetslivet respektive för högre studier och förtydliga innehållet i de olika programmen samt öka genomströmningen. De nya programmen har en tydlig uppdelning på högskoleförberedande program (6 stycken) och yrkesprogram (12 stycken). De högskoleförberedande programmen ska förbereda eleverna för högskolestudier och yrkesprogrammen ska förbereda för yrkeslivet och ge eleverna den kompetens som krävs för att direkt påbörja en yrkesbana efter utbildningen. Yrkesprogrammen leder inte automatiskt till grundläggande behörighet för högskolestudier. Alla elever på yrkesprogram har ändå möjlighet att uppnå högskolebehörighet genom att själva välja till behörighetsgivande kurser i svenska och engelska.

I samband med Gy2011 minskade antalet elever på de yrkesprogrammen medan elever på de högskoleförberedande programmen ökade. Av de elever som hösten 2011 började på ett program gick över hälften på ett högskoleförberedande program och knappt en tredjedel på ett yrkesprogram och övriga på ett introduktionsprogram.

Innan gymnasiereformen genomfördes fanns inte motsvarande tydliga uppdelning mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program, vilket innebär att en direkt jämförelse med läsåret innan inte går att göra. De flesta tidigare utbildningarna går dock att kategorisera genom att hänföra utbildningar med 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning som yrkesprogram och resterande som högskoleförberedande utbildningar. Baserat på det var det någonstans mellan 6,2 och 7,6 procentenheter färre som läste ett yrkesprogram, och någonstans mellan 4,7 och 6,1 procentenheter fler som läste högskoleförberedande program än året innan. Trenden fortsatte inför

läsåret 2012/2013 då yrkesprogrammen minskade med två procentenheter och de högskoleförberedande programmen ökade med en procentenhet jämfört med året innan. Se utvecklingen i figur 13.

Figur 13: Nybörjarelever i årskurs 1 som inte varit registrerade i gymnasieskolan tidigare; YF/YP-yrkesprogram, MP-medioprogrammet, SF/HPF högskoleförberedande program, SM-specialutformat program, IV/IM-individuella program/introduktionsprogram

I Skolverkets rapport *Uppföljning av gymnasieskolan 2018* (Dnr: 5.1.3 - 2018:712) konstateras att inför läsåret 2017/18 ökade andelen sökande till yrkesprogrammen för första gången sedan reformen 2011. Även antalet förstahandssökande ökade och därmed verkar trenden att andelen förstahandssökande till yrkesprogram minskar ha planats ut. Andelen elever som blivit antagna till yrkesprogram steg dock inte på grund av att en allt större andel av de sökande inte är behöriga till det program de söker.

En av anledningarna till att fler väljer högskoleförberedande program kan vara att eleverna vill läsa behörighetsgivande kurser i svenska och engelska för att uppfylla den grundläggande behörigheten för högskolestudier inom det fullständiga programmet.

Val av utökat program

En elev kan läsa ett utökat program, och läser då fler kurser än vad som normalt ingår i gymnasiestudierna på ett nationellt program (2 500 poäng). Bland eleverna som slutfört gymnasieskolan våren 2017 med examen eller studiebevis om minst 2500 poäng, var det 31,5 procent som läst utökat program. Det är vanligare att elever på yrkesprogram läser utökade program, 41 procent, jämfört med elever högskoleförberedande program, där 27 procent läst utökat program.

En bidragande orsak till att fler elever på yrkesprogram väljer att läsa ett utökat program kan vara att samtliga kurser för grundläggande behörighet i svenska och engelska inte ingår i det fullständiga programmet. Många elever vill läsa dessa kurser samtidigt som de vill läsa de kurser som erbjuds som programfördjupning på yrkesprogrammen.

Val av meritkurser

Meritpoäng är extrapoäng en sökande kan få som tillägg till sitt jämförelsetal från gymnasieskolan, maximalt 2,5 meritpoäng. Kurser i moderna språk, engelska och matematik med lägst betyg E/G kan ge meritpoäng om inte kursen krävs för behörighet.

I Skolverkets *Redovisning av uppdrag om förslag på åtgärder i händelse av att meritpoängen avskaffas* (Dnr 2018:00026) diskuteras konsekvenserna av att ta bort meritpoängen, mot bakgrund av hur införandet av meritpoäng för svenska, engelska och språk har påverkat ungdomars val av utbildning i gymnasieskolan.

Skolverket bedömer att meritpoängen har varit starkt styrande för att elever på de högskoleförberedande programmen har valt att läsa moderna språk steg 3 och 4 samt engelska 7.

Andelen elever som har valt att läsa moderna språk steg 3 och 4 har ökat kraftigt efter det att meritpoängen infördes. Den största förändringen skedde i direkt samband med meritpoängens införande. Meritpoängen har förmått elever i gymnasieskolan att välja att fortsätta att läsa det språk de läste i grundskolan. Det har också lett till att gymnasieelever på program som inte har moderna språk som programgemensamt ämne (exempelvis teknikprogrammet) eller som bara har 100 poäng moderna språk som programgemensamt ämne (exempelvis naturvetenskapsprogrammet) i högre grad väljer att läsa en extra fördjupande kurs i moderna språk. Meritpoängen i gymnasieskolan kan även ha haft en styrande effekt för språkvalet i grundskolan. Fler elever går ut nionde klass med betyg i moderna språk idag, jämfört med innan meritpoängen infördes.

Även andelen elever med Engelska 7 har ökat kraftigt efter det att meritpoängen infördes. Kursen krävs inte för behörighet till någon

högskoleutbildning och ger således alltid en hel meritpoäng i tillträdet för de elever som har fått ett godkänt betyg i kursen. Det finns dock fler faktorer än meritpoängen som kan ha påverkat utvecklingen. I Skolverkets kontakter med elever, lärare och skolledare har det framkommit att elever betraktar goda kunskaper i engelska som viktigt både för fortsatta studier och för arbetslivet. Trots detta är det troligt att antalet elever som väljer att läsa engelska 7 kommer att minska om meritpoängen försvinner och i förlängningen också att färre skolor väljer att låta kursen ingå i programfördjupningen.

Skolverket bedömer däremot att meritpoängen inte har varit lika styrande för elevers val av högre kurser i matematik. När meritpoängen infördes ökade andelen elever som valde att läsa fler kurser i matematik, för att sedan sjunka efter införandet av Gy 2011. Det finns flera möjliga anledningar till det. Flera matematikkurser blev i och med införandet av Gy 2011 längre än tidigare, vilket gör det mer tidskrävande för eleverna att läsa fler kurser i matematik. Matematikkurserna tar därmed upp en större del av elevens programfördjupning eller individuella val. Matematikkursernas ökade poängomfattning, i kombination med att eleverna genom moderna språk 3 och 4 samt engelska 7 kan maximera antalet meritpoäng, är den rimliga förklaringen till minskningen av antalet elever som läser fler kurser i matematik.

Skolverket bedömer att det skulle få mindre konsekvenser för matematik än för språk om meritpoängen togs bort. En viss minskning av andelen elever som väljer att läsa en extra kurs i matematik är att vänta, men eftersom högre kurser i matematik ofta krävs för särskild behörighet kommer många elever ändå att läsa högre kurser. I Skolverkets kontakter med elever, lärare och skolledare har det också framhållits att elever ofta ser en nytta med att läsa matematik, även på en högre nivå än behörighetskraven, inför fortsatta högskolestudier.

Vid en jämförelse mellan gymnasieskolans programtyper finns en stor skillnad i hur många av eleverna i gymnasieskolan som väljer att läsa meritpoängsgivande kurser i språk och matematik. På de högskoleförberedande programmen är andelen elever som läser meritkurser hög, medan andelen som läser kurserna på yrkesprogrammen är låg. Andelen elever på yrkesprogram som läser en extra kurs i matematik är betydligt högre än andelen som läser fördjupande kurser i moderna språk. Andelen elever på yrkesprogrammen som läste meritkurser ökade något åren efter det att meritpoängen infördes. I samband med Gy2011, då grundläggande högskolebehörighet inte längre ingår i yrkesprogrammen, gick kursdeltagandet dock ner. Ett antagande är att eleverna på yrkesprogrammen i Gy2011 behöver fokusera på att läsa behörighetsgivande kurser i svenska och engelska om de vill studera på högskolan.

Konsekvenser

Vid tillträde till högskolan finns tre urvalsgrupper i betygsurvalet; en direktgrupp (BI) för sökande med avslutade gymnasiestudier som ger behörighet utan kompletteringsbetyg, en kompletteringsgrupp (BII) för sökande som har kompletterat för att uppfylla behörighetskraven samt folkhögskolegruppen (BF) för sökande med studieomdöme från folkhögskola. Platserna fördelas i förhållande till antalet behöriga sökande i betygsgruppen (BI/BII) och folkhögskolegruppen (BF). När platserna har fördelats i respektive grupp, fördelas platserna i betygsgruppen i förhållande till antalet behöriga sökande i BI och BII. En tredjedel av platserna i BII förs sedan över till BI.

En förändring i enlighet med förslaget kommer troligtvis innebära att fler personer behöver komplettera sin gymnasieexamen inom vuxenutbildningen för att bli behöriga till högre utbildning. Det innebär att andelen sökande i urvalsgruppen BII troligtvis kommer att öka, vilket kan komma att få till följd att konkurrensen i BI minskar.

Olika betygskrav till vissa högskoleutbildningar innebär ett ytterligare mer komplext regelverk för tillträde till högskolan. Det ställer stora krav på information till sökande från studievägledare på alla nivåer och olika myndigheter inom utbildningssektorn.

Den kommunala vuxenutbildningen

UHR ser att trycket på vuxenutbildningen kommer att öka när fler personer behöver höja betygen till C i redan godkända kurser. Eftersom en elev har rätt att läsa vid vuxenutbildningen för att bli behörig till studier på yrkeshögskolan eller högskolan så kommer vuxenutbildningen sannolikt också att behöva anpassa och utöka sitt kursutbud som en följd av att behörighetskrav i undervisningsämnen medför att nya kurser blir behörighetsgivande. Även antalet prövningar för att uppnå betyg C kommer sannolikt att öka.

Det ökade trycket på vuxenutbildningen kommer i sin tur att öka behovet av lärare inom skolformen.

Gymnasieskolan

De högskoleförberedande programmen ska göra eleverna väl förberedda för högskolestudier. En höjning av betygskravet för särskild behörighet till vissa högskoleutbildningar signalerar att en gymnasieexamen inte längre är tillräcklig för att klara dessa högskoleutbildningar.

Gymnasieskolan har idag skyldighet att sätta in insatser för att eleverna ska uppnå betyget E. Det är troligt att elever kommer att efterfråga rådgivning från gymnasieskolan för hur de ska nå även betyget C i de kurser som krävs för särskild behörighet.

I syfte att uppnå godkänt betyg i alla kurser som ingår i elevens individuella studieplan har eleven rätt att genomgå prövning, om eleven inte tidigare fått betyg på kursen eller om eleven har fått betyget F. Även en elev som inte är elev i gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning i alla kurser som finns på ett nationellt program, även om hen tidigare fått godkänt på kursen. Sannolikt kommer efterfrågan på prövningar att öka i gymnasieskolan.

Ett högre krav på särskild behörighet till ämneslärarutbildning kan påverka elevernas studier i gymnasieskolan. Elevernas beteende kan påverkas så att de i högre grad försöker uppnå betyg C i behörighetsgivande kurser, ibland på bekostnad av på övriga kurser.

Att införa ett högre krav för särskild behörighet kan sannolikt leda till att gymnasieelever kommer att uppleva en ökad betygsstress för att nå höga betyg i vissa kurser, ibland på bekostnad av andra kurser än de som ingår i den särskilda behörigheten. Det kan även påverka elevernas val av de valbara kurserna genom att de väljer kurser som de bedömer är lättare att klara av för att kunna satsa på kurserna för särskild behörighet med betygskrav C.

Vikten av att elever gör medvetna val tidigt ökar. Att kräva betyg C i undervisningsämnet som särskild behörighet riskerar att minska underlaget av potentiella sökande till vissa inriktningar/ämnen. De undervisningsämnena som inte ges som kärnämne i alla program på gymnasiet ges ofta enbart på ett begränsat antal gymnasieprogram, och då i många fall enbart som valfri kurs. Den behörighetsgivande kursen måste då väljas i konkurrens med andra valbara kurser och dessutom kanske enbart större gymnasieskolor erbjuder kursen. En potentiell sökande måste då planera att bli lärare i ett visst ämne, läsa kursen på gymnasiet (måste alltså i princip veta innan hen söker till gymnasiet) och få C i kursen. Något som kan leda till att fler kommer behöva läsa kurser på vuxenutbildningen efter gymnasiet.

En ämnesinriktad gymnasieskola i enlighet med Betygsutredningens (SOU 2020:43) förslag kan komma att införas till höstterminen 2024. Elever som påbörjar sin utbildning efter 2024 kommer att få en gymnasieexamen med ämnesbetyg där endast betyg i den högsta nivån i ett ämne framgår. Om betyget i den lägre nivån skulle vara relevant för särskild behörighet till en ämneslärarutbildning, behöver UHR antingen få reda på sökandes betyg i den lägre nivån eller acceptera betyget i den högre nivån för behörighet, oavsett betygsvärde.

Lärosäten

I dagsläget finns det inriktningar inom ämneslärarutbildningen som har få eller inga sökande. Ett krav på betyg C i undervisningsämne för särskild behörighet kan innebära ett ännu lägre söktryck vilket skulle innebära att utbildningar med få sökande får ännu svårare att fylla sina platser. Det finns också en risk att sökande som inte är behöriga till den utbildning de egentligen vill gå söker

inriktningar där de har behörighet. På så sätt kan de höjda behörighetskraven bidra till en förskjutning av sökandepopulationen mot till exempel grundlärautbildningarna.

Regeringen har beslutat att universitet och högskolor ska ha möjlighet att ställa andra krav för särskild behörighet utöver de nuvarande kraven, till exempel ett lämplighetsprov. De nya kraven kan tillämpas vid antagning till utbildningar som startar efter den 1 augusti 2021. Ett lämplighetsprov i kombination med ett högre betygskrav för särskild behörighet kan minska antalet sökande till ämneslärautbildningar ytterligare.

Inom ämneslärautbildningarna förekommer ett stort antal kombinationer av undervisningsämnen. Det finns utbildningar med allt från ett till tre undervisningsämnen, samt utbildningar med en mer öppen inriktning där undervisningsämnen väljs senare under utbildningen. För att behörigheten ska kunna kontrolleras vid anmälan till programmet kan ämneslärautbildningens utbud behöva förändras, så att samtliga undervisningsämnen väljs vid anmälningstillfället. Alternativet är att en ny behörighetsbedömning genomförs vid val av nästa undervisningsämne inom programmet. Det försvårar samarbeten mellan lärosäten och gör det mindre flexibelt för de studerande.

I effektstudierna av hur antalet behöriga sökande och antagna samt studenterna påverkas ingår inte de olika kompletterande pedagogiska utbildningar som finns för individer som redan har en akademisk utbildning. UHR har beaktat att studenter på dessa utbildningar redan har en akademisk examen och därmed uppvisat erforderlig kompetens inom sina blivande undervisningsämnen. Högre behörighetskrav till ämneslärautbildningarna kan leda till att konkurrensen om utbildningsplatserna till kompletterande utbildningar som leder till lärarexamen ökar.

Lärosätena kan få en ökad mängd ansökningar om bedömning av reell kompetens från sökande som har godkänt i den behörighetsgivande kursen men inte når upp till betyg C. Lärosätena kommer även att behöva bedöma reell kompetens på nya särskilda behörighetskrav i undervisningsämnen.

Sökande

Vid flertalet lärosäten läser ämneslärautbildningsstudenter sina ämnesstudier tillsammans med studenter från andra utbildningar. Det kommer därför att uppstå situationer där två olika studenter som läser samma kurs har bedömts utifrån olika behörighetskrav. En student vid Ämneslärautbildning som påbörjar ämnesstudier i sitt undervisningsämne, exempelvis biologi, har behövt uppvisa betyg C i den särskilda behörigheten i biologi. En student som läser samma kurs, men som sökt kursen som fristående eller inom annat program, har enbart behövt betyg E i den särskilda behörigheten i biologi. En sådan skevhet skulle kunna leda till att studenter, istället för att söka

ämneslärarutbildning, söker kurser i ämnesstudier för att senare söka sig till KPU, eller annan kompletterande utbildning som ger lärarbehörighet.

Man kan också ställa sig frågande till om högskoleförordningens krav på att ett särskilt behörighetskrav ska vara helt nödvändig för att kunna tillgodogöra sig utbildningen följs om vissa sökande avkrävs ett högre betyg i en behörighetsgivande kurs än andra.

Många sökande riskerar att behöva komplettera för att uppnå det högre kravet på särskild behörighet, trots att de redan innehar kunskapen i den kurs som är behörighetskrav genom ett godkänt betyg eller motsvarande. En prövning, för att höja ett betyg innebär en kostnad för den enskilde.

Samhällsekonomiska effekter

I uppdraget ingår, som nämnts ovan, att redovisa samhällsekonomiska effekter om förslaget skulle genomföras. Då UHR normalt saknar uppdrag att utreda samhällsekonomiska konsekvenser redovisas nedan enbart faktorer som kan komma att påverka samhällets ekonomi i stora drag. UHR inser att det inom vissa områden kan krävas djupare ekonomiska analyser, dessa behöver i så fall utredas vidare av annan instans.

Kortsiktiga effekter

UHR:s analyser visar att högre krav på särskild behörighet i undervisningsämnena på kort sikt leder till färre behöriga sökande och färre antagna. Studentgrupperna kommer att bli mer homogena eftersom andelen studenter från studieovana hem, med utländsk bakgrund och manligt kön minskar. UHR har tidigare gjort en studie på effekterna av homogena studentgrupper, se UHR:s rapport *Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper*²⁴ (2016)

Med nuvarande finansieringsmodell innebär det att lärosätenas ekonomi försämras, med risk för att vissa inriktningar och hela program läggs ned. Om det skulle ske föreligger en risk för regional lärarbrist inom vissa ämnen. Det finns också en risk för att problematik med finansieringen leder till bristande kvalitet på utbildningen och vid examinationer. På individnivå ser UHR risk för att personer utestängs från möjligheten till högskoleutbildning, något som i förlängningen leder till lägre livsinkomst och förlorade skatteintäkter för staten.

UHR:s studier visar också att genomströmningen av studenter och andelen som tar examen från utbildningen kommer att öka i och med förändringen. Vidare bedömer UHR det som sannolikt att de studenter som antas är bättre förberedda för högskolestudier, vilket kan påverka undervisningens kvalitet i

---

²⁴ [Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper? \(uhr.se\)](#)

positiv riktning. De personer som vill söka sig till ämneslärarkyrket, men som med sina gymnasiebetyg inte uppfyller behörighetskraven kan komma att söka sig till vuxenutbildningen för att läsa in sin behörighet. UHR ser därför att det finns en risk för att trycket på vuxenutbildningen från presumtiva studenter kommer att öka, såväl kort- som långsiktigt. Det kan leda till krav på fler kurser och provtillfällen, fler lärare inom vuxenutbildningen och ökade kostnader för kommunerna.

Effekter på längre sikt

På längre sikt antar UHR att effekterna av att införa högre behörighetskrav till ämneslärarutbildningarna kommer att klinga av. Presumtiva studenter kommer att "vänja sig" vid behörighetskraven och anpassa skolgång och kompletterande vuxenkurser efter dessa.

Som nämnts ovan kan de högre behörighetskraven leda till bättre förberedda studenter och därmed högre kvalitet på undervisningen. Högre undervisningskvalitet kan i sin tur leda till att ämneslärarutbildningen får högre status, UHR anser dock att det krävs fler åtgärder än höjda behörighetskrav för att till fullo uppnå den effekten, se UHR:s rapport *Kan ett antagningsprov minska avhoppet på ämneslärarutbildningen*²⁵ (2018).

Det är dock viktigt att påpeka att de högre behörighetskraven kommer att innebära att vissa individer, som av olika skäl inte har möjlighet att uppfylla kraven på särskild behörighet, utestängs från högskolan.

Sammanfattningsvis vill UHR framföra att högre krav på särskild behörighet på kort sikt kan få långtgående negativa samhällsekonomiska konsekvenser på såväl individ- som samhällsnivå. De positiva aspekter som finns, exempelvis bättre förberedda studenter och färre avhopp, uppväger inte de negativa, så som mer homogena studentgrupper och finansieringsproblem inom högskolan.

På längre sikt bedömer UHR att de negativa effekterna kommer att klinga av, och att ämneslärarutbildningarna då kan komma att få högre status, i alla fall om man kombinerar högre behörighetskrav med andra åtgärder. Det är svårt att förutse hur presumtiva studenter kommer att agera, men oavsett finns det dock en risk för att vuxenutbildningen även på längre sikt behöver byggas ut för att möta behovet av behöriga sökande till ämneslärarutbildningarna.

---

²⁵ [kan-ett-antagningsprov-minska-avhoppet-pa-amneslarutbildningen-003.pdf \(uhr.se\)](#)

Tidpunkt för införande

Beslutar regeringen att genomföra föreslagna förändringar i tillträdesreglerna kommer ett omfattande förberedelse- och utredningsarbete krävas. I en sådan utredning behöver förutom UHR exempelvis Statens skolverk, samtliga lärosäten samt UKÄ vara involverade.

Samtidigt är en ämnesinriktad gymnasieskola i enlighet *Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper* (SOU 2020:43) planerad att införas till höstterminen 2024. Ett införande som kommer att vara resurskrävande både på Skolverket, som ska ta fram nya ämnesplaner, och på UHR, som behöver ta fram nya föreskrifter om särskild behörighet i sin helhet för den nya gymnasieskolan.

Arbetet med att utreda vilka kurser/ämnen som skulle kunna utgöra undervisningsämne skulle pågå parallellt med det arbetet.

En målsättning i UHRs föreskriftsarbete är att ändringar i föreskrifter om tillträdesbestämmelser ska finnas på plats i god tid innan elever i grundskolan ska göra sitt gymnasieval. För att en elev ska kunna göra ett medvetet val behöver informationen finnas i god tid innan valet ska göras.

Förutsatt ett beslut om att införa möjligheter att kräva betyg C i undervisningsämne till ämneslärarutbildningen i Högskoleförordningen fattas under 2021, och träder i kraft senast 1 januari 2022, bedömer UHR att ett eventuellt nytt regelverk i form att nya föreskrifter kan träda i kraft **tidigast** 2024-01-01 och omfatta elever som börjar gymnasiet hösten 2024. Detta medför att de ändrade tillträdesreglerna kan tillämpas för utbildningar som påbörjas efter 1 juli 2027.

Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Regeringen föreskriver i fråga om högskoleförordningen (1993:100)

att 7 kap. 20 § ska ha följande lydelse

7 kap.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Särskild behörighet

Särskild behörighet

8 § De krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,
2. godkänt resultat på ett konstnärligt prov för en utbildning som leder till en konstnärlig examen,
3. lämplighet enligt vad som anges i 9 b §, och
4. andra villkor enligt vad som anges i 11 § första stycket 2.

Särskild behörighet har också den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Förordning (2020:881).

9 § Universitets- och högskolerådet får meddela föreskrifter om vilka krav på särskild behörighet enligt 8 § första stycket 1 som ska gälla för ett utbildningsprogram som vänder sig till nybörjare och som leder till en sådan yrkesexamen eller konstnärlig examen som anges i bilaga 2 till denna förordning. Förordning (2018:1503).

8 § De krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,
2. godkänt resultat på ett konstnärligt prov för en utbildning som leder till en konstnärlig examen,
3. lämplighet enligt vad som anges i 9 b §,
4. *betyg C i en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper i undervisningsämne för utbildningsprogram som leder till en ämneslärarexamen, och*
5. andra villkor enligt vad som anges i 11 § första stycket 2.

Särskild behörighet har också den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Förordning (xxx).

9 § Universitets- och högskolerådet får meddela föreskrifter om vilka krav på särskild behörighet enligt 8 § första stycket 1 som ska gälla för ett utbildningsprogram som vänder sig till nybörjare och som leder till en sådan yrkesexamen eller konstnärlig examen som anges i bilaga 2 till denna förordning, *samt vilka krav, enligt 8 § första stycket 4, som ska gälla för de*

undervisningsämnen som anges i bilaga 4 till denna förordning. Förordning (xxx).

Denna förordning träder i kraft den xxx och ska tillämpas för utbildning som påbörjas efter xxx

Bilaga 2: Förteckning av undervisningsämne och huvudområde

Huvudområde	Undervisningsämne
Biologi	Biologi
	Biologi/Kemi
	Biologi/Naturkunskap
Engelska	engelska
	Engelska
	Engelska/Franska
	Engelska/Historia
	Engelska/Matematik
	Engelska/Religionskunskap
	Engelska/Spanska
	Engelska/Tyska
Franska	franska
	Franska
Fysik	Fysik
	Fysik/matematik
	Fysik/Matematik
Geografi	Geografi
	Geografi/Engelska
	Geografi/Historia
	Geografi/Matematik
	Geografi/Religion
	Geografi/Religionskunskap
	Geografi/Svenska sa
Historia	Historia
	Historia/Engelska
	Historia/Matematik
	Historia/Religionskunskap

	Historia/Samhällskunskap
	Historia/Svenska
	Historia/Svenska som andraspråk
Idrott	idrott
	Idrott
	Idrott och hälsa/Biologi
	Idrott och hälsa/Engelska
	Idrott och hälsa/Historia
	Idrott och hälsa/Matematik
Kemi	Kemi
Matematik	matematik
	Matematik
	Matematik/Biologi
	Matematik/Engelska
	Matematik/Fysik
	Matematik/Fysik/Kemi
	Matematik/Idrott och hälsa
Naturkunskap	Naturkunskap
Religion	Religionskunskap
	Religionskunskap/Engelska
	Religionskunskap/Historia
	Religionskunskap/Matematik
	Religionskunskap/Svenska sa
Samhällskunskap	Samhällskunskap
	Samhällskunskap/Engelska
	Samhällskunskap/Historia
	Samhällskunskap/Historia/Geografi
	Samhällskunskap/Idrott och hälsa
	Samhällskunskap/Matematik

	Samhällskunskap/Religion
	Samhällskunskap/Svenska
	Samhällskunskap/Svenska sa
Spanska	spanska
	Spanska
	Spanska/Engelska
	Spanska/Matematik
	Spanska/Svenska sa
Svenska	svenska
	Svenska
	svenska sa
	Svenska sa
	Svenska sa /Matematik
	Svenska sa/Franska
	Svenska sa/Historia
	Svenska sa/Religionskunskap
	Svenska sa/Spanska
	Svenska sa/Tyska
	Svenska/Franska
	Svenska/Historia
	Svenska/Idrott och hälsa
	Svenska/Matematik
	Svenska/Religionskunskap
	Svenska/Samhällskunskap
	Svenska/Spanska
	Svenska/Svenska sa
	Svenska/Tyska
Svenska/Engelska	engelska/svenska sa
	Engelska/Svenska sa
	Svenska sa/Engelska
	svenska/engelska
	svenska/Engelska
	Svenska/Engelska
Tyska	Tyska